

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra ázijských štúdií

BAKALÁRSKA DIPLOMOVÁ PRÁCA

Úloha generála Park Chung Hee v ekonomickom rozvoji Kórejskej republiky

The Role of General Park Chung Hee in Economic development of the Republic of
Korea

OLOMOUC 2019

Barbora Kráľová

Vedúci diplomovej práce: Martin Šturdík, M.A

Prehlásenie

Prehlasujem, že som diplomovú prácu vypracovala samostatne a pravdivo uviedla všetku použitú literatúru a pramene.

V Olomouci dňa:

Podpis:.....

Anotácia

Táto bakalárska práca sa zaoberá ekonomickým rozvojom Kórejskej republiky v rokoch 1961 – 1979, v období keď bol hlavou štátu Park Chung Hee. Hlavným cieľom práce je preskúmať okolnosti, ktoré k rozvoju viedli a poukázať na úlohu Parka v tomto procese.

Práca sleduje život prezidenta Parka od mladosti po prevzatie kontroly nad krajinou. Približuje ako politický, tak hospodársky vývoj pred rokom 1961 a proces, ktorým Kórea prešla pod jeho vedením na svojej ceste k úspešnej modernizácii. Hlavná časť práce je rozdelená na vnútorné a vonkajšie predpoklady k rozvoju. Vnútorné predpoklady zahŕňujú vládne ekonomické plány, inštitúcie, politiky a vzťahy so súkromným sektorom. Vonkajšie predpoklady mapujú vzťah Kórey s USA a Japonskom.

Názov práce: Úloha generála Park Chung Hee v ekonomickom rozvoji Kórejskej republiky

Počet strán: 54

Počet znakov vrátane medzier: 85 789

Počet titulov použitej literatúry: 53

Kľúčové slová: Kórea, Park Chung Hee, ekonomika, ekonomický rozvoj, industrializácia, chaebol

Pod'akovanie

Týmto sa chcem veľmi pekne poďakovať vedúcemu mojej bakalárskej práce, Martinovi Šturdíkovi, za odbornú pomoc a cenné rady. Veľká vďaka patrí všetkým, ktorí mi akýmkoľvek spôsobom pomohli pri spracovaní tejto práce, mojej rodine – rodičom, sestre a tiež Kwon Wookbongovi za to, že mi dodávali motiváciu a boli mi po celý čas písania oporou.

Obsah

Zoznam tabuliek.....	7
Edičná poznámka	8
Úvod	9
1. Park Chung Hee	10
1.1 Mladosť a vzdelanie.....	10
1.2 Vojenské angažovanie	11
1.2.1 Mandžukuo a Japonsko.....	11
1.2.2 Návrat do Kórey.....	11
1.2.3 Kórejská vojna	12
1.2.4 Cesta k moci.....	12
1.3 Vojenský puč.....	13
1.3.1 Revolúcia v začiatkoch.....	13
1.3.2 16. máj 1961	14
1.4 Osobný život	15
2. Éra vlády generála Park Chung Hee	16
2.1 Vojenská vláda (1961 - 1963)	17
2.2 Tretia republika (1963 – 1972).....	18
2.3 Štvrtá republika (1972 – 1979).....	19
3. História ekonomických pomerov Kórejskej republiky	21
3.1 Obdobie japonskej kolonizácie (1910 – 1945).....	21
3.2 Povojnová Kórea (1945 – 1961).....	22
3.3 Ekonomický „zázrak na rieke Han“	24
4. Tajomstvá úspešnej politiky rozvoja	27
4.1 Vnútorne predpoklady	27
4.1.1 Formovanie inštitúcií.....	27
4.1.2 Zmena prístupu - plánované hospodárstvo	29
4.1.2.1 EOI - Externe orientovaná industrializácia	30
4.1.2.2 HCI - Ťažký a chemický priemysel	32
4.1.3 <i>Chaebol</i>	36
4.2 Vonkajšie predpoklady	40
4.2.1 Pod drobnohľadom USA	41
4.2.2 Japonsko ako vzor	44

Záver	47
Resumé	49
Bibliografia	50

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1. Hlavné indikátory kórejského ekonomického rastu 1960 – 1980

Tabuľka 2. 5-ročné plány Kórejskej republiky 1962 – 1981

Tabuľka 3. Zdroje ekonomického rastu

Tabuľka 4. Meniaca sa štruktúra produkcie Južnej Kórey 1960 – 1980

Tabuľka 5. Zdroje priamych zahraničných investícií

Edičná poznámka

Na prepis kórejských slov je používaný revidovaný prepis kórejského jazyka, upravený Ministerstvom kultúry a turizmu Kórejskej republiky z roku 2000. A to z dôvodu širokého využívania v globálnom spoločenstve a pre jednoduchšie dohľadanie cudzojazyčných zdrojov. Pri všeobecne známym a zaužívaným názvoch či menách je ponechané toto pôvodné znenie. Kórejské mená sú v poradí – priezvisko, meno. Kurzívou sú uvádzané cudzie slová zväčša kórejského pôvodu. Skratky inštitúcií vychádzajú z anglického prekladu. Všeobecne známe a často používané geografické názvy sú v slovenčine.

Úvod

Kórejská republika ako ju poznáme dnes je modernou a prosperujúcou krajinou a jej obyvatelia sa tešia vysokej životnej úrovni. Cieľom tejto bakalárskej práce kompilačného charakteru je priblížiť okolnosti, ktoré prispeli k ekonomickému rastu a celkovej modernizácii Južnej Kórey, zameraním sa na kľúčovú osobnosť, ktorá sa s týmto procesom najviac spája. Generál a prezident Park Chung Hee¹ dokázal v chudobnej krajine vybudovať sebestačné a konkurencieschopné hospodárstvo, čím vytvoril predpoklady na to, aby sa z Kórejskej republiky mohla stať jedna z krajín Ázijských tigrov a jedna z najbohatších krajín súčasnosti.

Prvá časť práce je venovaná Parkovmu životu. Sleduje jeho mladosť ako súčasť formovania jeho osobnosti a jeho cestu k moci až do vojenského prevratu, ktorý z neho spravil vedúcu postavu v nadchádzajúcom hospodárskom rozvoji.

Nasledujúca časť približuje politický vývoj udalostí v Kórey po 2. svetovej vojne, ktorý predchádzal vojenskému puču a slúži na lepšie pochopenie súvislostí, ktoré zapríčinili, že sa k moci dostala armáda. Táto kapitola pokračuje opisom troch etáp Parkovej vlády, a spôsobu, akým riadil štátne dianie.

Tretia kapitola sa vracia do minulosti a poskytuje informácie o základných aspektoch kórejskej ekonomiky od obdobia japonskej okupácie, povojnového obdobia až k rapídному ekonomickému rastu, často v literatúre označovanému ako „zázrak na rieke Han.“

Posledná kapitola je rozdelená na dve základné časti. Prvá skúma vnútorné predpoklady a opatrenia, ktoré Park Chung Hee prijal aby zabezpečil ekonomický rozvoj, a druhá sa zaoberá úlohou USA a Japonska ako vonkajších faktorov, ktoré boli rovnako dôležité v tomto procese.

¹ V slovenských textoch známy aj ako Pak Čong-hi

1. Park Chung Hee

1.1 Mladosť a vzdelanie

Park Chung Hee sa narodil 14. novembra 1917, v období, keď bola Kórea pod koloniálnou nadvládou Japonska. Bol najmladším zo siedmych detí a obaja jeho rodičia pochádzali z nižšej vrstvy štátnych úradníkov, ešte z čias pred kolonizáciou.² Celá rodina žila v horskej dedine Sangmori (v súčasnosti súčasťou mesta Gumi), asi tridsaťšesť kilometrov od mesta Tägu,³ v provincii severný Gyongsang, na južnej časti kórejského polostrova. Vo veku ôsmich rokov začal v Gumi navštevovať verejnú školu. Mladý Park už vtedy vynikal v učení a od tretieho ročníka zastával pozíciu triedneho predsedu, ktorú si udržal až do ukončenia dochádzky.⁴ Už počas jeho chlapčenských rokov ho zaujímali slávni vojenský hrdinovia, o ktorých sa dočítal v knihách. Jeho detským vzorom boli hlavne Napoleon a Yi Sun Sin. Sám Park sa vyjadril, že ako malý chlapec pozoroval v Gumi vojenské výcviky a uvažoval, že aj on sa raz stane vojakom.⁵

Po skončení základnej školy sa v roku 1932 štrnásťročný Chung Hee prihlásil na pedagogickú fakultu v Tägu, ktorej vzdelávacím cieľom bolo vychovať z nadaných kórejských študentov dôkladných japonských učiteľov, ako prostriedok japonizácie, prostredníctvom koloniálnej politiky.⁶ Po piatich rokoch na vysokej škole, a získaní učiteľského titulu, začal pracovať v roku 1937 ako učiteľ na verejnej základnej škole, v dedine s názvom Mungyong.⁷ Tu odučil štyri školské roky pred tým, než sa definitívne rozhodol pre vojenskú kariéru.

Ešte počas štúdia, v roku 1936, sa mladý Park prvýkrát oženil s o tri roky mladšou Kim Ho Nam.⁸ Z tohto manželstva má Park jednu dcéru.⁹

² KEON, Michael. Korean Phoenix (str. 42)

³ Distancefromto.net

⁴ 조현걸. 박정희

⁵ 조선일보 & Chosun.com . [박정희의 생애] "내 무덤에 침을 뱉어라!"

⁶ 대구사범학교 입학

⁷ KEON, Michael. Korean Phoenix (str. 43)

⁸ 조현걸. 박정희

⁹ Namu.wiki. 김호남

1.2 Vojské angažovanie

1.2.1 Mandžukuo a Japonsko

Po vypuknutí druhej čínsko-japonskej vojny, sa Park rozhodol nastúpiť, v roku 1940, na dvojročný tréningový program vojenskej akadémie Changchun v Mandžukuu.¹⁰ Akadémiu skončil najlepšie zo svojej triedy, za čo ho jeho japonskí inštruktori odporučili na ďalšie štúdium na akadémii cisárskej japonskej armády v Tokiu, kde mu bolo dovolené nastúpiť ako jednému z veľmi mála Kórejcov.¹¹

Počas pôsobenia na akadémii v Tokiu prijal Park japonské meno Masao Takagi,¹² ako bolo povinné pre všetkých Kórejcov na základe japonského asimilačného programu. Po jej skončení bola Parkovi udelená pozícia poručíka a bol prevelený k japonskej armáde Kwantung,¹³ späť do Mandžukua, kde sa zúčastnil bojov v poslednej fáze druhej svetovej vojny, až kým Japonsko nekapitulovalo.¹⁴

1.2.2 Návrat do Kórey

Park sa vrátil do svojej rodnej vlasti počas americkej okupácie. Prežil rok ako nezamestnaný,¹⁵ až kým nenastúpil na Kórejskú vojenskú akadémiu, po ktorej skončení sa vrátil do aktívnej služby, s novou hodnosťou kapitána, v kórejskej policajnej armáde pod americkým velením.¹⁶

Parkova politická orientácia bola v tomto období nejasná. Avšak smrť jeho najbližšieho brata, miestneho lídra ľavičiarov, ktorú zapríčinila kórejská polícia pod vedením Spojených štátov, počas potlačania nepokojov v Tägu roku 1946, viedla Parka k pripojeniu sa ku komunistickej Robotníckej strane, pôsobiacej v americkej okupačnej zóne.¹⁷

Po tom ako sa prezident novovzniknutej Kórejskej republiky, Rhee Syngman (tiež známy ako I Sung Man), dostal k moci, podnikol rýchle kroky k potlačeniu odporcov

¹⁰ bábkový štát pod správou Japonska existujúci v rokoch 1932 až 1945, oblasť Mandžuska v dnešnej Číne

¹¹ BRAZINKY, Gregg A. Park Chung Hee

¹² SULLIVAN, John. Two Koreas – One Future? (str. 146)

¹³ TUCKER, Spencer C. The Encyclopedia of the Korean War (str. 670)

¹⁴ BRAZINKY, Gregg A. Park Chung Hee

¹⁵ KIM, Se-jin. The Politics of Military Revolution in Korea (str. 89)

¹⁶ TUCKER, Spencer C. The Encyclopedia of the Korean War (str. 670)

¹⁷ tamtiež

a k získaniu kontroly nad bezpečnostnými zložkami. Prvá prišla na rad polícia. V roku 1948 bol Park zatknutý a obvinený zo spolupráce s komunistami.¹⁸ Následne bol odsúdený na smrť vojenským súdom, ale jeho trest bol nakoniec zmiernený, keď sa pár vysoko postavených vojenských dôstojníkov za Parka prihovorilo, na základe jeho veľkého potenciálu.¹⁹ Park sa vyhol rozsudku a z pôvodnej doživotnej, neskôr 10 ročnej väzby²⁰, si nakoniec neodsedel skoro nič, vďaka aktívnej spolupráci pri zatýkaní členov Robotníckej strany, ktorí pôsobili v armáde. Bol však nútený opustiť svoju pozíciu, no naďalej zostal pracovať pre armádu ako neplatený civilný asistent popri ďalšom výcviku na Kórejskej vojenskej akadémii, až do roku 1950.²¹

1.2.3 Kórejská vojna

V júni 1950, hneď po vypuknutí kórejskej vojny, bola Parkovi navrátená hodnosť a vrátil sa do aktívnej služby ako spravodajský dôstojník. Jeho opätovné vymenovanie urýchlila hlavne chaotická situácia v Soule, počas ktorej preukázal svoje vodcovské kvality.²² Počas vojny Park viac krát preukázal svoj potenciál a lojalnosť Kórejskej republike. Postupne rástol vo vojenských hodnostiach, a kým vojna skončila, v roku 1953, dosiahol hodnosti brigádneho generála a získal si povest' jedného z najslubnejších mladých dôstojníkov armády.²³

1.2.4 Cesta k moci

Po podpísaní prímeria medzi OSN, Severnou Kóreou a Čínou,²⁴ strávil Park na šesť mesačnom tréningu vo Fort Sill v Spojených štátoch. Po návrate do Kórey opäť rapídne stúpala vo svojom postavení v armáde. V roku 1958 bol povýšený na major generála a postavil sa na čelo oddielu, ktorý mal na starosti obranu hlavného mesta. V roku 1960 bol prevelený na čelo logistickej jednotky v Pusane, ale ešte v tom istom roku sa vrátil do Soulu ako vedúci prevádzkového personálu kórejskej armády a ako

¹⁸ TUCKER, Spencer C. The Encyclopedia of the Korean War (str. 670)

¹⁹ BRAZINKY, Gregg A. Park Chung Hee

²⁰ 문일석. "박정희, 군인시절에 남로당 프락치였다"

²¹ TUCKER, Spencer C. The Encyclopedia of the Korean War (str. 671)

²² KIM, Se-jin. The Politics of Military Revolution in Korea (str. 89)

²³ BRAZINKY, Gregg A. Park Chung Hee

²⁴ GENZOR, Jozef. Kórejská vojna

zástupca veliteľa druhej armády, čo z neho spravilo jednu z najvplyvnejších osôb v ozbrojených silách.²⁵

V rovnakom čase zvyšovania Parkovej reputácie sa však ozývali hlasy frustrácie nad situáciou v Južnej Kórei. Množstvo mladých dôstojníkov pociťovalo nespokojnosť s civilnou vládou Rhee Syngmana, ktorého skorumpovaná vláda robila minimum pre zvýšenie životnej úrovne, či zlepšenie národného hospodárstva. Nemeniace sa pomery ich viedli k vytvoreniu Vojenského revolučného výboru, ktorý začal plánovať štátny prevrat.²⁶

1.3 Vojenský puč

Paradoxne práve vypuknuté študentské demonštrácie v apríli roku 1960, za revitalizáciu demokracie, nakoniec zapríčinili odstúpenie dovtedajšieho prezidenta z funkcie a vytvorenie možnosti pre zostavenie novej demokratickej vlády. Rovnako ale dali šancu aj na uskutočnenie vojenskej revolúcie a chopenia sa vlády štátu armádou, na čele s nikým iným ako s Parkom. Všeobecná frustrácia na strane obyvateľstva a neschopnosť novej vlády stabilizovať pomery vyústila do revolúcie, ktorá prebehla hladko a bez praktickej snahy na jej potlačenie.

1.3.1 Revolúcia v začiatkoch

Existujú dva rôzne názory na motiváciu k prevratu. Okrem argumentov, ktoré tvrdia, že revolúcia bola motivovaná hlavne zúfalstvom nad skorumpovanou a neefektívnou vládou, a vierou, že len vojenská revolúcia je schopná zachrániť národ, sú tu tiež názory, že bola produktom vnútro vojenských frakčných bojov, ktoré boli hlboko zakorenené už v päťdesiatych rokoch. Táto motivácia bola poháňaná sebeckým záujmom o získanie moci bez myšlienky na modernizáciu a budovanie silného národa.²⁷

Hlavným iniciátorom revolúcie sa mal stať obzvlášť motivovaný Kim Jong Pil. Ako jeden z prvých inicioval aj očistnú kampaň, na odstránenie negatívnych elementov z armády, hoci márne, čo ho stálo miesto v armáde a viedlo k plánom na prevrat. Okrem Kim Jong Pila (zhodou okolností manžela Parkovej netere) a Parka, sa jadrom

²⁵ TUCKER, Spencer C. The Encyclopedia of the Korean War (str. 671)

²⁶ BRAZINKY, Gregg A. Park Chung Hee

²⁷ LIM, Hyun-Chin. Dependent Development in Korea, 1963-1979 (str. 69)

veliteľstva revolúcie stala ôsma trieda dôstojníckej školy z roku 1948 – 1949, z ktorej obaja pochádzali.²⁸

Plánovanie sa začalo už v októbri 1960 a bolo sprevádzané formuláciou základných princípov revolúcie ako oslobodiť obyvateľov od politickej a hospodárskej chudoby, riskovanie vlastných životov na dosiahnutie „veľkej spravodlivosti,“ organizácia v úplnej tajnosti a rozhodnutie podstúpiť prevrat založený na objektívnej analýze reality národa a nádeji obyvateľstva.²⁹

1.3.2 16. máj 1961

Plány na prevrat boli aj napriek odhaleniu realizované a celá akcia vstúpila do histórie pod názvom revolúcia šestnásteho mája. Nadránom toho dňa predniesol Park osobne prejav, ktorý mal údajne taký úspech, že sa aj členovia polície, ktorí boli poslaní, aby zadržali vzbúrencov, nakoniec pridali k povstaniu.³⁰ Pred úsvitom revolučné sily prekročili rieku Han a vtrhli do Soulu, pričom rozptýlili len symbolický odpor v podobe asi stovky členov vojenskej polície. Preddefinované cieľové objekty, ktoré zahŕňali rozhlasové a televízne stanice, elektrárne, policajné stanice a vládne budovy, boli ľahko obsadené v priebehu len troch hodín. Presne o piatej hodine ráno bolo vyhlásené, že vojsko obsadilo vládu a nasledovalo vypustenie 350-tisíc letákov s rovnakým obsahom, s prehlásením o prebratí velenia nad výkonnou, legislatívnou aj súdnou mocou a vytvorenie **Vojenského revolučného výboru** (Military Revolutionary Committee - **MRC**).³¹ Výbor na to vydal šesťbodový politický plán obsahujúci okrem iného aj zaviazanie sa na boj proti komunizmu, uznanie priateľských vzťahov s USA a ďalšími slobodnými krajinami, prísľub sústredenia sa na budovanie silnej a nezávislej ekonomiky, a taktiež prehlásenie, že po stabilizácii situácie bude moc navrátená do novej generácie politikov, a že armáda sa vráti ku svojim pôvodným vojenským povinnostiam.³² O deviatej hodine večer bolo vyhlásené celoštátne stanné právo.

Armáda mohla síce revolúciu tvorenú len zhruba 3600 vojakmi kedykoľvek potlačiť, no napriek všetkému sa jej veliteľ rozhodol nezasiahnuť. Jeho konanie sa dá interpretovať rôznymi spôsobmi, avšak predovšetkým ako nedostatok lojálnosti voči

²⁸ LIM, Hyun-Chin. *Dependent Development in Korea, 1963-1979* (str. 69-70)

²⁹ HAN, Young-Sup. *The May Sixteenth Military Coup* (str. 46-47)

³⁰ *tamtiež* (str. 50)

³¹ KIM, Se-jin. *The Politics of Military Revolution in Korea* (str. 93)

³² HAN, Young-Sup. *The May Sixteenth Military Coup* (str. 51)

autoritám vtedajšej vládnej elity, rovnako ako absencie ich priameho rozkazu na zakročenie. Tiež nebol naklonený zbytočnému krviprelievaniu a strate síl v prípade útoku zo severu. Skončil nakoniec v putách o dva dni neskôr. Vo svetle týchto udalostí nezostalo premiérovi Changovi, vtedajšej hlave štátu, nič iné, ako sa po 55 hodinách skrývania vzdať Vojenskému revolučnému výboru.³³

1.4 Osobný život

Ešte počas manželstva s Kim Ho Nam mal Park zhruba trojročný vzťah s mladučkou Lee Hyun Ran – študentkou na ženskej univerzite Ewha. Pár po zásnubách žil v Soule. Avšak smrť ich novorodeného syna a Parkove uväznenie v roku 1948 asi o štyri mesiace neskôr, ich vzťah odsúdil na zánik.³⁴ S Kim Ho Nam sa definitívne rozviedol v novembri roku 1950 a hneď nasledujúci mesiac, 12. decembra si zobral za ženu Yong Young Soo v kostole v Tägu.³⁵ S Young Soo mal Park tri deti – jedného syna a dve dcéry, medzi nimi aj Park Geun Hye, bývalú prezidentku Kórejskej republiky. Parkova manželka bola zavraždená v roku 1974 pri pokuse o atentát na jeho osobu.

³³ KIM, Se-jin. The Politics of Military Revolution in Korea (str. 95)

³⁴ 정운현. "박정희 동거녀 이현란, 아들 낳았다"

³⁵ 조갑제. 박정희와 그의 시대

2. Éra vlády generála Park Chung Hee

Obrázok 1. Park Chung Hee (autor neznámy, The Asia-Pacific Journal)

Park Chung Hee sa teda dostal k moci, po relatívne pokojnom vojenskom puči, ktorý sa odohral 16. mája 1961. Od tohto dňa prakticky začína Parkova neprerušená vláda, ktorá trvala až do jeho zavraždenia v roku 1979.³⁶ Obdobie, ktoré trvalo takmer dve desaťročia sa dá rozdeliť na tri základné fázy³⁷ a spája sa s množstvom dramatických zmien, v rôznych oblastiach, ale tou najvýznamnejšou je práve ekonomická situácia v južnej časti Kórejského polostrova.

Na rozdiel od svojho predchodcu, Rhee Syngmana, bol Park Chung Hee oddaný myšlienke národnej prosperity a to hlavne prostredníctvom ekonomického rozvoja. Demokracia však ostávala pre kórejských občanov nezmeneným ideálom, aj napriek nie veľmi úspešnému demokratickému obdobiu pred prevratu, a preto bol Park nútený formálne zachovať civilnú demokratickú vládu. Avšak jeho veľký záujem o rýchly ekonomický rast ho neustále viedol k čoraz autoritatívnejším metódam, ktoré vyústili v sedemdesiatych rokoch do prijatia novej ústavy *Yusin*, ktorá prakticky zmenila prezidentský systém na legálnu diktatúru.³⁸

³⁶ ECKERT, Carter J. Dějiny Koreje (str. 260-261)

³⁷ Špecifikované ďalej v texte

³⁸ ECKERT, Carter J. Dějiny Koreje (str. 260)

2.1 Vojenská vláda (1961 - 1963)

Potom ako sa Park dostal k moci, začína prvá fáza jeho vlády, kedy riadil dianie štátu prostredníctvom **Najvyššej rady pre národnú obnovu** (Supreme Council for National Reconstruction - **SCNR**).³⁹ Po vyhlásení stanného práva boli právomoci Najvyššej rady nadriadené nad existujúcu štruktúru civilnej vlády. Národné zhromaždenie bolo rozpustené a politické aktivity všetkého druhu zakázané. Rovnako tak bola zredukovaná tlač, ktorá začala podliehať prísnej cenzúre. Park využil toto obdobie na upevnenie svojej moci a prostredníctvom novovzniknutého vojenského tribunálu prevádzal čistky vo vláde, armáde i v spoločnosti od ľudí, ktorí sa zdali byť nežiaduci.⁴⁰

Tento vývoj Kórejskej republiky sa ale nepozdával Spojeným štátom, čo viedlo v novembri roku 1961 k návšteve Parka u prezidenta Kennedyho, kde sa mu podarilo USA ubezpečiť, že bol odhodlaný bojovať proti komunizmu a k rozvíjaniu ekonomiky.⁴¹ To bolo hlavne dôležité z dôvodu významnej úlohy podpory USA v budúcom rozvoji republiky. Rovnako sa zaviazal aj k vyhláseniu slobodných volieb a vytvoreniu novej civilnej vlády do roku 1963.

Počas tohto obdobia, okrem toho, že bol v novembri 1961 vymenovaný do funkcie vojenského generála,⁴² vytvoril aj tri kľúčové inštitúcie, ktoré sa mali stať základným kameňom jeho mandátu. V júni 1961 bola Najvyššou radou vytvorená ako prvá **Kórejská ústredná spravodajská služba** (Korean Central Intelligence Agency - **KCIA**), na čele s Kim Jong Pilom.⁴³ Jednalo sa o inštitúciu s rozsiahlymi vonkajšími aj vnútroštátnymi právomocami a Parkovi slúžila na zastrašovanie a kontrolu opozície, a spolu s armádou sa stala jeho mocenskou základňou. Kim Jong Pil bol zo svojho postu v KCIA odstavený v roku 1964, aby sa pre Parka nemohol v budúcnosti stať hrozbou.⁴⁴ Ďalšou bola **Rada pre hospodárske plánovanie** (Economic Planning Board - **EPB**) a **Demokratická republikánska strana** (Democratic Republican Party - **DRP**),

³⁹ vznikol z pôvodne založeného MRC – vojenský revolučný výbor (vid'. str. 14)

⁴⁰ ECKERT, Carter J. Dějiny Koreje (str. 261)

⁴¹ BRAZINKY, Gregg A. Park Chung Hee

⁴² TUCKER, Spencer C. The Encyclopedia of the Korean War (str. 671)

⁴³ KIM, Byung-kook. The Park Chung Hee Era (str. 53)

⁴⁴ HINTON, Harold C. Korea Under New Leadership (str. 32)

prostredníctvom ktorej Park vypíňal vládu svojimi spojencami a riadil volebnú politiku.⁴⁵

2.2 Tretia republika⁴⁶ (1963 – 1972)

Demokratická republikánska strana bola vytvorená ešte pred tým, ako bolo zrušené stanné právo, a teda bolo znovu dovolené zakladať politické organizácie. Vedúce osobnosti DRP, Parka nevyvímajúc, vystúpili z armády, aby sa mohli naďalej podieľať na politike ako civilní občania.⁴⁷ Po zrušení stanného práva bolo tiež vyhlásené referendum o ústave budúcej Tretej republiky. Podľa novej ústavy mal byť prezident volený priamo a legislatíva mala byť vykonávaná stranickým jednokomorovým parlamentom, kde počet kresiel určoval pomer hlasov získaných vo voľbách. Hoci sa pred voľbami Park pokúsil porušiť sľub a vyhlásil predĺženie vojenskej vlády o štyri roky, pre nátlak zo strany USA ho prinútil pokračovať v pôvodnom pláne.⁴⁸

Prezidentské voľby sa konali 15. októbra, avšak ich dátum nebol zverejnený do polovice augusta, čo dávalo ostatným politickým stranám len niečo cez mesiac na zostavenie svojich kandidátúr. Za DRP kandidoval za prezidenta nikto iný než Park Chung Hee a tieto voľby sa mu podarilo vyhrať len s minimálnym náskokom.⁴⁹ Získal 47 % všetkých hlasov a jeho hlavný opozičný kandidát Yun Bo Seon, bývalý prezident z čias Druhej republiky, 45 %. Avšak vo voľbách do Národného zhromaždenia v decembri 1963 získala DRP veľkú väčšinu.⁵⁰ Aj pre značné ovplyvňovanie volieb Parkovou stranou, boli výsledky považované spoločnosťou za platné, čo odštartovalo jeho legitímnu vládu ako prezidenta Tretej republiky a tiež druhú fázu obdobia, v ktorej bol pri moci.

Počas príprav na ďalšie voľby v roku 1967, sa opozičné strany spojili a vytvorili **Novú demokratickú stranu** (New Democratic Party - **NDP**), a ich kandidátom sa znova stal Yun Bo Seon. Aj tieto voľby ale vyhral Park, a tento krát s väčším rozdielom v počte hlasov a vytrval v prezidentskom úrade. Pôvodne v ústave stanovená možnosť,

⁴⁵ BRAZINKY, Gregg A. Park Chung Hee

⁴⁶ Prvá republika (1948 – 1960), Druhá republika (1960 – 1961)

⁴⁷ HINTON, Harold C. Korea Under New Leadership (str. 32)

⁴⁸ ECKERT, Carter J. Dějiny Koreje (str. 262)

⁴⁹ tamtiež

⁵⁰ HINTON, Harold C. Korea Under New Leadership (str. 33)

byť prezidentom Kórejskej republiky len na dve volebné obdobia, stávala Parka do nepríjemnej situácie, že sa bude musieť svojho postu vzdať. Pod zámienkou zvyšujúceho sa tlaku zo strany Severnej Kórey, ako napríklad jej pokus o útok na Modrý dom, dokázal cez Národné zhromaždenie v roku 1969 presadiť zmenu ústavy, ktorá mu dovolila kandidovať aj po tretí krát. Posledné voľby, ktoré sa počítajú do obdobia Tretej republiky sa konali v roku 1971 a Park ich vyhral s 53 % nad novým kandidátom NDP Kim Dae Jungom, otvoreným kritikom Parka, ktorému sa podarilo získať 45 %. Súčasťou Parkovej prezidentskej kampane bolo aj prehlásenie, že nesiahá na štvrté obdobie vo funkcii, ale že za seba nájde schopného nástupcu.⁵¹

2.3 Štvrtá republika (1972 – 1979)

Svoj sľub nedodrжал a dôvodov na zmenu jeho názoru bolo hneď niekoľko. Aj s väčšinou DRP v parlamente, bola stranícka politika časovo náročnejšia a narušovala jeho politickú líniu viac, než bol ochotný akceptovať. Po spojení opozície v NDP, ktorá rástla v popularite, si vo voľbách do Národného zhromaždenia v roku 1971 polepšila o 44 kresiel, čím DRP stratila dvojtretinovú väčšinu a s tým aj možnosť presadzovať zmeny ústavy.⁵² Ďalej to bola aj znepokojujúca situácia vyvolaná Nixonovou doktrínou, ktorá znížila záväzok Spojených štátov, týkajúci sa bezpečnosti v Južnej Kórei. V neposlednom rade zohrali svoju úlohu ekonomické faktory,⁵³ čiže aj potreba priamej kontroly nad pracovnou silou a nad podnikmi v ďalšej fáze plánovaného rozvoja.

V decembri 1971, len osem mesiacov po posledných voľbách, vyhlásil Park stav ohrozenia, odvolávajúc sa na neistú medzinárodnú i domácu situáciu. Stanné právo bolo znovu vyhlásené 17. októbra 1972. Národné zhromaždenie bolo rozpustené, všetky politické strany prestali existovať, ústava prestala platiť a s ňou aj viaceré občianske slobody. Nasledovalo vyhlásenie niekoľkých revitalizačných reforiem s kórejským názvom *Yusin* a rovnomenná nová ústava bola legálne schválená zastrašenými občanmi v novembri.⁵⁴ Znamenalo to teda koniec Tretej republiky a nastolenie autoritatívneho režimu Štvrtej republiky. Prezidentský úrad bol síce zachovaný, ale prezident sa volil nepriamo na neobmedzený počet šesťročných období a mal právo menovať jednu

⁵¹ HINTON, Harold C. Korea Under New Leadership (str. 34)

⁵² ECKERT, Carter J. Dějiny Koreje (str. 263)

⁵³ BRAZINKY, Gregg A. Park Chung Hee

⁵⁴ ECKERT, Carter J. Dějiny Koreje (str. 264)

tretinu parlamentu. Park zrušil stanné právo a v decembri bol zvolený za prezidenta bez opozície so 100 % hlasov.⁵⁵

Parkovi sa darilo udržovať svoju diktatúru bez väčších ťažkostí, keďže mal podporu celej rady inštitúcií, do ktorých dosadzoval sebe lojálnych pracovníkov. Aj KCIA mu bola veľkou oporou pri zastrašovaní a likvidácii odporu. Existencia nepriateľského štátu na severe a jeho možná hrozba tiež posilňovali dôveru v Parkovu autoritatívnu vládu. Zvyšovanie životnej úrovne v mestách a stály rast ekonomiky vyvolal u určitej zložky obyvateľstva dokonca veľký záujem na udržanie Parka pri moci.⁵⁶

Avšak nie všetci boli s režimom zmierení a aj napriek hospodárskym úspechom sa začali koncom sedemdesiatych rokov objavovať protivládne protesty, v ktorých znova hrali dôležitú úlohu študenti, ku ktorým sa v dôsledku hospodárskej stagnácie v roku 1979 začali pridávať aj nespokojní robotníci.⁵⁷ Po tom, ako sa na čelo opozície dostal otvorene protivládne ladený Kim Young Sam, reagovala Parkova strana odhlasovaním jeho vylúčenia z Národného zhromaždenia. Na protest proti tomuto postupu reagovali hlavné opozičné strany opustením parlamentu, čo nakoniec vyústilo do masívnych demonštrácií, ktoré sa z Pusanu rýchlo rozšírili na územie celej republiky. Kľúčové osobnosti v Parkovej vláde sa nevedeli zhodnúť ako sa so vzniknutou situáciou vyrovnáť. Zatiaľ čo niektorí volali po reformách, ďalší vrátane Parka trvali na tvrdom zakročení proti protestujúcim, aby sa zabezpečilo prežitie vlády Kórejskej republiky.⁵⁸

26. októbra 1979 zvolal Park Chung Hee stretnutie niekoľkých svojich vrchných poradcov, na ktorom ho stále viac a viac frustrovaný, vtedajší veliteľ KCIA zastrelil. So smrťou Parka končí aj, po siedmych rokoch, Štvrtá republika.⁵⁹

⁵⁵ HINTON, Harold C. Korea Under New Leadership (str. 35)

⁵⁶ ECKERT, Carter J. Dějiny Koreje (str. 265)

⁵⁷ tamtiež (str. 267)

⁵⁸ BRAZINSKY, Gregg A. Democratization in South Korea (str. 322)

⁵⁹ tamtiež

3. História ekonomických pomerov Kórejskej republiky

V súčasnosti patrí Južná Kórea k najvýznamnejším industriálnym krajinám sveta. Pýši sa vysokorýchlostným internetovým pripojením, špičkovou elektronikou a mobilnými telefónmi, vyspelým automobilovým priemyslom a vysokou životnou úrovňou svojho obyvateľstva. V roku 2017 dosiahol hrubý domáci produkt (HDP) 1530,75 miliárd USD svoje dovtedajšie maximum a Kórea sa s ním umiestnila na 12. mieste zo všetkých krajín sveta.⁶⁰ Rovnako však, ako všetky svetové ekonomiky, aj tá kórejská si prešla dlhým a neľahkým vývojom, počas ktorého sa na nej odrážala ako vnútroštátna tak aj medzinárodná situácia a mnoho ďalších spoločenských či kultúrnych aspektov.

3.1 Obdobie japonskej kolonizácie (1910 – 1945)

Oficiálna anexia Kórey Japonskom nastala v roku 1910.⁶¹ Bolo to práve obdobie japonskej kolonizácie, kedy boli položené základy pre modernú transformáciu ekonomiky. Dovtedy prevažne poľnohospodárska spoločnosť prešla určitou industrializáciou – budovali sa železnice, textilné továrne, lodenice, ropné rafinérie, vodné elektrárne a celé nové mestá. Rast priemyselnej výroby ročne činil v priemerne 10 %, po 30 rokoch ťažký priemysel predstavoval zhruba polovicu celej produkcie.⁶²

Treba však podotknúť, že z expanzie ekonomiky na Kórejskom polostrove profitovalo hlavne Japonsko. Značný objem poľnohospodárskej výroby bol vyvážený do Japonska, čo v konečnom dôsledku spôsobilo pokles spotreby kórejských obyvateľov počas poslednej dekády koloniálnej éry. Ďalšie zdroje, získané z ťažby dreva, rybolovu, či baníctva, boli taktiež využité v prospech japonskej ekonomiky. Rastúca japonská populácia na polostrove dostávala najlepšie pracovné pozície, voči ktorým boli Kórejci vo veľkej miere diskriminovaní a čelili aj odvádzaniu do japonskej armády angažovanej v druhej svetovej vojne.⁶³

To všetko spôsobilo, že aj napriek 4 % tempu rastu ekonomiky ročne, počas celej koloniálnej éry, sa životný štandard bežných Kórejcov zhoršil. HDP na obyvateľa sa síce pozoruhodne zvýšil, ale hrubý národný produkt (HNP) v skutočnosti klesol

⁶⁰ <https://tradingeconomics.com/south-korea/gdp>

⁶¹ SUNG, Keuk-je. Development Experience of the Korean Economy (str. 12)

⁶² ECKERT, Carter J. Dějiny Koreje (str. 281-282)

⁶³ HARVIE, Charles, LEE, Hyun-hoon. Export-led Industrialization and Growth

a s oslobodením sa od Japonska v roku 1945, zostala síce Kórea v eufórii, no taktiež v zúfalej chudobe.⁶⁴

3.2 Povojnová Kórea (1945 – 1961)

Netrvalo dlho a pôvodné nadšenie zo zbavenia sa koloniálnej nadvlády pominulo, keď sa územie Kórey stalo bodom záujmu, dvoch proti sebe stojacích strán, USA a Sovietskeho zväzu.

Rozdelením polostrova získal sever väčšinu priemyslu vybudovaného počas japonskej kolonizácie. Pripadla mu tiež väčšina baníctva a asi 80 % všetkej výroby elektrickej energie. Síce mal juh k dispozícii väčšinu úrodných poľnohospodárskych oblastí, boli však len ťažko postačujúce na nakrmenie stále viac sa preľudňujúcej krajiny spôsobenú návratom mnohých Kórejcov zo zahraničia po vojne, či prítok utečencov zo severu. Južnú Kóreu trápili aj ďalšie problémy, ako bol úbytok mnohých skúsených japonských pracovníkov, profesionálov, či učiteľov, ale aj strata Japonska ako hlavného trhu pre poľnohospodársky export.⁶⁵ Tieto problémy boli umocnené vysoko deštruktívnou kórejskou vojnou (1951 – 1953), ktorá zanechala, už tak chudobnú, krajinu v ruinách.

Tri roky trvajúca vojna mala za následok rozsiahle poškodenia fyzickej infraštruktúry či priemyselného vybavenia na oboch stranách. Len hlavné mesto Soul prišlo o takmer všetky priemyselné závody, cesty a viac ako polovicu obytných budov. V tomto bode mala Severná Kórea omnoho lepšie východiskové postavenie na obnovu svojej ekonomiky. Na jej území sa nachádzali najbohatšie bane a to, čo ostalo z ťažkého priemyslu vybudovaného Japoncami.⁶⁶

Južná Kórea zostala odkázaná na pomoc z vonku. Počas rokov, ktoré prišli po vojne, sa krajina spamätávala pomaly aj napriek tomu, že bola v tom čase jedným z najväčších príjemcov zahraničnej pomoci v prepočte na obyvateľa.⁶⁷ Obrovské množstvo kapitálu, prúdiaceho primárne z USA, slúžilo hlavne na udržovanie chodu armády a uchránenie obyvateľstva pred hladovaním. Hlavný cieľ – vybudovať ľahkú

⁶⁴ HARVIE, Charles, LEE, Hyun-hoon. Export-led Industrialization and Growth

⁶⁵ SETH, Michael J. South Korea's Economic Development, 1948-1996

⁶⁶ SONG, Byung-Nak: The Rise of the Korean Economy (str. 42)

⁶⁷ SETH, Michael J. South Korea's Economic Development, 1948-1996

priemyselnú základňu, zostával s výnimkou určitých investícií do infraštruktúry a vzdelanosti, vo veľkej miere nerealizovaný.⁶⁸

Stagnácia národného hospodárstva mala mnoho dôvodov, no medzi najvýznamnejšie z nich patrilo v prvom rade nedostačujúce centrálné plánovanie zo strany vlády, bez dobre stanovených cieľov a stratégií pre obchod a rast ekonomiky.⁶⁹ Ako ďalší dôvod môžeme uviesť nesprávne prerozdelenie zahraničných finančných prostriedkov, ktoré sa často dostávali do súkromných rúk, spôsobovali rozmach korupcie a protekcionárstva vo vláde, čo sa aj stalo symbolom obdobia, keď mal moc v rukách Rhee Syngman. Taktiež odpor a obava z obnovenia koloniálnej závislosti na Japonsku, znemožnila otvorenie krajiny pre obchod a investície s vtedy ekonomicky prekvitajúcim susedom.⁷⁰

Vláda v tom čase presadzovala **politiku substitúcie dovozu (import substitution policies)**. Jedná sa o stratégiu rozvoja miestneho priemyslu, nahradením zahraničného dovozu domácou produkciou. Tento termín sa vzťahuje hlavne na politiky hospodárskeho rozvoja 20. storočia.⁷¹ Prejavovala sa systémom ochrany spotrebiteľských priemyselných odvetví ako sú textilné výrobky, či spracovanie potravín. Aj v Kórei väčšinu, toho času produkovaných, výrobkov tvoril spotrebný tovar.⁷² Len textilnému priemyslu, postavenom na koloniálnych základoch, sa vďaka tejto politike podarilo dosiahnuť v rokoch 1953 – 1957 pozoruhodný rast – až 24 % ročne v priemere. Domáca výroba tak hlavne vďaka ekonomickej pomoci, do roku 1957 nahradila všetok dovtedy importovaný textilný tovar.⁷³

Okrem toho krajina produkovala len málo výrobkov, o ktoré by mal zvyšok sveta záujem, a tak bol medzinárodný obchod len zanedbateľného rozsahu. Nadhodnotená mena udržovala potenciálny vývoz nekonkurencieschopný. Vývoz Južnej Kórey v tom období pozostával hlavne z malého množstva volfrámu, ryže, morských rias, železa a grafitu. Hodnota exportu sa v roku 1957 vyšplhala na hodnotu 25 miliónov dolárov v porovnaní k importu v hodnote 389 milión dolárov, vytvárajúc obrovský deficit v obchodnej bilancii, ktorý bol kompenzovaný peňažnou infúziou z USA.⁷⁴

⁶⁸ GRAHAM, Eduard M. Reforming Korea's Industrial Conglomerates (str. 13)

⁶⁹ HARVIE, Charles, LEE, Hyun-hoon. Export-led Industrialization and Growth

⁷⁰ SETH, Michael J. South Korea's Economic Development, 1948-1996

⁷¹ GOLDSTEIN, Joshua S., PEVEHOUSE, Jon C. International Relations (str. 507)

⁷² HARVIE, Charles, LEE, Hyun-hoon. Export-led Industrialization and Growth

⁷³ ECKERT, Carter J. Dějiny Koreje (str. 286)

⁷⁴ HARVIE, Charles, LEE, Hyun-hoon. Export-led Industrialization and Growth

Prevládajúcu zlú situáciu sa vláda rozhodla riešiť. V roku 1958 bola vytvorená Rada pre hospodársky rozvoj (Economic Development Council), ktorá sa začala zaoberať plánmi dlhodobého ekonomického rozvoja. Rheeho administratíva sa však zrútila ešte pred tým, ako mohli byť tieto plány implementované.

Čo sa ale dá považovať za dôležité úspechy Rhee Syngmana, ktoré výrazne prispeli k nadchádzajúcemu ekonomickému vzostupe krajiny, boli rýchly rozvoj vzdelávania a pozemková reforma. Od roku 1945 do 1960 sa počet žiakov na základnej škole zvýšil trojnásobne a dochádzka stredných škôl až desaťnásobne. Do škôl chodilo 96 % školopovinných detí a veľmi úspešný bol aj štátny program vzdelávania dospelých, vďaka ktorému mala Kórea najlepšie vzdelanú pracovnú silu s porovnateľnou úrovňou príjmov. Pozemková reforma z roku 1950 obmedzila vlastníctvo pôdy na 3 hektáre a tým fakticky ukončila éru veľkostatkárov.⁷⁵

Nešťastná Druhá republika učinila z ekonomického rastu prioritu svojej vlády a vrátila sa k nerealizovaným plánom rozvoja hospodárstva ešte z čias Rhee Syngmana. Iniciovala sériu liberalizačných reforiem určených na prekonanie ekonomickej stagnácie, avšak aj ona bola nakoniec zvrhnutá ešte skôr než ekonomika štátu stihla na reformy zareagovať. Dá sa len predpokladať, že aj keby vláda s úzkym napojením na dovtedajšie spoločensko-ekonomické kruhy pokračovala, nebola by schopná previesť transformáciu kórejského hospodárstva v takom rozsahu, ako to spravila vojenská vláda pod vedením prezidenta Parka.^{76 77}

3.3 Ekonomický „zázrak na rieke Han“

Od roku 1961 sa na Kórejskom ostrove odohralo niečo, čo vo svete vstúpilo do pozornosti ako „kórejský ekonomický zázrak,“ alebo „zázrak na rieke Han“ – podľa názvu rieky, čo preteká Soulom. O takzvanom ekonomickom zázraku, sa hovorí vtedy, keď hrubý domáci produkt vykazuje viac ako 8 % rast po dobu viac ako 10 rokov a môže sa označiť za dramatický či neočakávaný. V minulosti sa tak mohla označiť Veľká Británia počas priemyselnej revolúcie alebo povojnové obnovenie Nemecka, či Japonska. V posledných rokoch sa ako príklady dajú uviesť krajiny Ázijských tigrov a Číny. Avšak, pokračujúca ekonomická expanzia o 8 či viac percent po viac ako dve

⁷⁵ SETH, Michael J. South Korea's Economic Development, 1948-1996

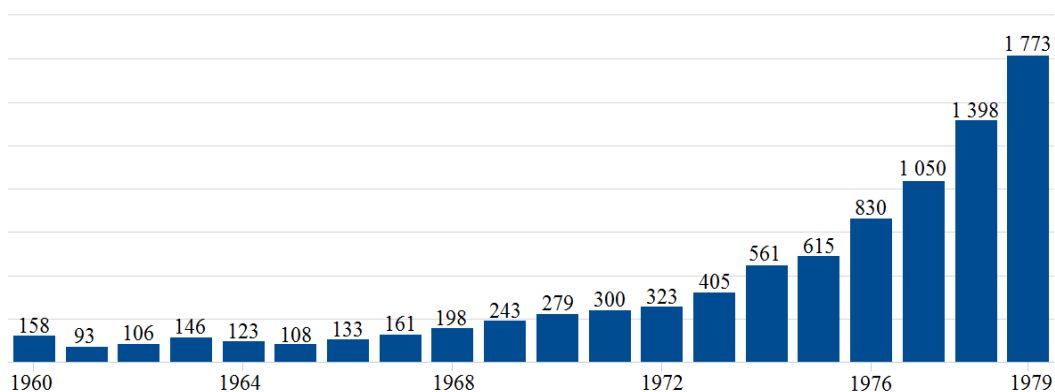
⁷⁶ ECKERT, Carter J. Dějiny Koreje (str. 291)

⁷⁷ GRAHAM, Eduard M. Reforming Korea's Industrial Conglomerates (str. 14)

dekády ešte v minulosti pozorovaná nebola.⁷⁸ Samozrejme, že to, čo je označované za zázrak, je skôr súbor rôznych faktorov, ktoré ovplyvnili Kóreu v jej procese modernizácie a ceste k ekonomickej vyspelosti.

Parkovo odhodlanie presadzovať ekonomický rozvoj bolo jedným z týchto faktorov v procese premeny vojnou zničenej, chudobnej krajiny so skorumpovanou a krehkou demokraciou, na prosperujúcu industriálnu spoločnosť, charakterizovanú silným autoritatívnym režimom. Je pravda, že po roku 1972 demokraciu aktívne potlačoval, no práve pre hospodárske úspechy sa tešil pomerne veľkej miere podpory kórejskej verejnosti až do finálnych rokov jeho vlády.⁷⁹

To, čo sa v kórejskej ekonomike odohralo sa dá najlepšie pozorovať na vývoji HDP. Hrubý domáci produkt v prepočte na obyvateľa vykazoval svojho času najvyšší rast na svete a stúpol z 93 USD v roku 1961 (v súčasných cenách) až na hodnotu 1773 USD v roku 1979 (viď graf 1).

Graf 1: Vývoj HDP v prepočte na obyvateľa 1960 – 1979 v USD (The World Bank)

Tabuľka 1 ukazuje, že ekonomika dosiahla do roku 1979 priemerný ročný rast HDP 9,9 %; nárast objemu HDP z 2,4 miliardy na 66,5 miliárd USD; zvýšenie objemu exportovaného tovaru a služieb z 97 miliónov na 18,4 miliardy USD a pokles miery nezamestnanosti z 12,7 na 3,8 %. Môžeme tiež pozorovať, že až do roku 1980 zadlženosť krajiny len narastala a dosiahla hodnotu až 27 miliónov USD.

Prvý výrazný pokles v raste ekonomiky prišiel až v roku 1980 kvôli sociálno-politickým nepokojom, ktoré nasledovali po atentáte na prezidenta Parka v októbri 1979 a následnom opätovnom nastolení vojenskej vlády v máji 1980. Išlo o turbulentné obdobie, umocnené najhoršou úrodou od roku 1962, druhým globálnym zvýšením cien

⁷⁸ OH, Ingyu, JUN, Hannah. Economic Miracle (str. 309)

⁷⁹ GRAHAM, Eduard M. Reforming Korea's Industrial Conglomerates (str.15)

ropy a alarmujúcou mierou inflácie. Ekonomika sa však rýchlo spamätala a pokračovala v raste aj v budúcnosti.⁸⁰

Tabuľka 1. Hlavné indikátory kórejského ekonomického rastu 1960 – 1980

	HDP na obyv. (USD)	HDP (miliárd USD)	Reálne tempo rastu HDP (%)	Miera inflácie (%)	Export (milióny USD)	Zahran. dlh (milióny USD)	Miera nezam. (%)	Výmenný kurz (won/USD)
1960	158	3.9	-	7,9	103	-	11,7	63,1
1961	93	2.4	6,8	8,1	97	-	12,7	124,7
1962	106	2.8	3.8	6,6	109	-	9,8	130
1963	146	3.9	9,1	20,6	157	157	8,2	130
1964	123	3.4	9,4	29,4	171	177	7,7	213,8
1965	108	3.1	7,1	13,5	222	206	7,4	266,4
1966	133	3.9	11,9	11,2	331	392	7,1	271,3
1967	161	4.8	9,1	10,8	442	645	6,2	270,5
1968	198	6.1	13,1	10,7	620	1199	5,1	276,6
1969	243	7.6	14,5	12,3	814	1800	4,8	288,1
1970	279	9	9,9	15,9	1030	2245	4,5	310,5
1971	300	9.8	10,4	13,5	1255	2922	4,5	347,1
1972	323	10.8	7,1	11,6	1801	3589	4,5	392,8
1973	405	13.8	14,8	3,2	3314	4260	4	398,3
1974	561	19.4	9,4	24,3	4337	5937	4,1	404,4
1975	615	21.7	7,8	25,2	4925	8456	4,1	484
1976	830	29.7	13,1	15,3	7611	10533	3,8	484
1977	1050	38.2	12,2	10	9959	12648	3,8	484
1978	1398	51.7	10,7	14,4	12880	14871	3,1	484
1979	1773	66.5	8,6	18.3	15623	20287	3,8	484
1980	1704	64.9	-1,7	28,7	18491	27170	5,2	607,4

Zdroj: The World Bank (www.data.worldbank.org), OECD (www.data.oecd.org), KOSIS (www.kosis.kr)

⁸⁰ SETH, Michael J. South Korea's Economic Development, 1948-1996

4. Tajomstvá úspešnej politiky rozvoja

Ako už bolo spomenuté v predchádzajúcej kapitole, pomerne rýchly a konštantný rast ekonomiky ovplyvnilo mnoho faktorov. Kľúčovým v tomto období bolo hlavne centrálné, štátom plánované hospodárstvo zamerané na dosiahnutie ekonomickým cieľov. Aby sa Kórea dostala zo svojej zlej situácie, bolo potrebné kompletne prehodnotiť dovedajšie stratégie a prísť s úplne novým plánom ako a kam má krajina smerovať.

4.1 Vnútorne predpoklady

Nový režim, ktorý nastolil Park Chung Hee spočiatku nemal žiadnu presnú predstavu o tom, čo spraviť s ekonomickou situáciou. Čo ale mal, bolo odhodlanie ukončiť kórejskú biedu. To bolo aj z časti otázkou národnej hrdosti a túžby oslobodiť sa z podradného postavenia prameniaceho z ekonomickej závislosti na Spojených štátoch. Okrem toho boli vojnoví velitelia motivovaní konkurovať rapídne sa industrializujúcej Severnej Kórei, za ktorou hospodársky zaostávali, čo podkopávalo nárok Soulu na legitímnu vládu nad celým kórejským národom.⁸¹

4.1.1 Formovanie inštitúcií

Aby mohla teda ekonomika efektívne rásť, musela byť vytvorená sieť inštitúcií, o ktoré sa mohla Parkova vláda opierať. Zatiaľ čo väčšina politických inštitúcií bola tvorená členmi armády, u tých ekonomických to tak všeobecne nebolo. Namiesto toho, počas Parkovej éry výrazne stúplo postavenie odborníkov z oblasti ekonómie. Jedným z prvých Parkových krokov bolo zväčšenie miery hospodárskeho plánovania štátom, a dal si záležať, aby sa na jeho čelo dostali hlavne kvalifikovaní pracovníci.⁸²

Tým sa dosiahol imponujúci pokrok v profesionalizácii štátnej byrokracie. Úradníci do štátnej služby boli vyberaní prostredníctvom vysoko konkurenčného systému skúšok a dostávali funkcie v závislosti od svojej kvalifikácie a schopností. Lákaní hlavne dobrým finančným ohodnotením, rôznymi zamestnaneckými výhodami a zvyšujúcou sa prestížou, mnoho absolventov najlepších štátnych univerzít, či tí s titulom získaným v zahraničí, vstúpilo do radov byrokracie. Vysoko kvalifikovaní

⁸¹ SETH, Michael J. South Korea's Economic Development, 1948-1996

⁸² GRAHAM, Eduard M. Reforming Korea's Industrial Conglomerates (str. 25)

a rešpektovaní úradníci boli následne schopní dopomôcť pri tvorbe a presadzovaní plánov, či už ekonomického alebo sociálneho rozvoja.⁸³

Najvýznamnejšou z týchto inštitúcií sa stala už spomínaná **Rada pre hospodárske plánovanie** (ďalej už len **EPB**, vid' str. 17). EPB bola založená Parkom už v roku 1961 a boli jej zverené rozsiahle právomoci nad plánovaním ekonomického rozvoja Kórejskej republiky.⁸⁴ EPB mala na starosti štátny rozpočet a stanovovala ciele pre všetky dôležité ekonomické ukazovatele, vrátane investícií, spotreby, úspor, úrovne produkcie, dovozu a vývozu a ich podrobné pridelenie ku konkrétnym priemyselným odvetviám. Spolu s ministerstvami mala právomoc meniť dane, tarify na pridelenie dotácií, kontrolovať ceny určitých výrobkov, udeľovať dovozné licencie a mnoho ďalších, a to bez potreby súhlasu od Národného zhromaždenia.⁸⁵ Všetky vyššie spomínané ciele boli implementované prostredníctvom takzvaných **5-ročných plánov ekonomického rozvoja**, ktoré sa stali najvýznamnejšou agendou EPB.

Štát tiež prostredníctvom **Ministerstva financií** znárodnil všetky komerčné banky a reorganizoval bankový systém. Ako najvyšší akcionár bánk mal kontrolu nad určovaním politik bánk a úverov. Banky následne poskytovali zvýhodnené pôžičky podnikom v súlade s potrebami ekonomickým plánov.⁸⁶

Aby sa z Kórey mohla stať fungujúca vývozná krajina, Parkova vláda vyjedнала množstvo obchodných dohôd s viacerými krajinami, aby sa rozšíril počet trhov, na ktorých mohli kórejské firmy predávať svoje výrobky. EPB sa síce starala aj o zber podrobných informácií o zmenách medzinárodných trhoch a poskytovala o nich správu exportným spoločnostiam, no aj rada ďalších inštitúcií a spolkov vznikla, aby tieto obchody uľahčila.^{87 88}

Ako príklad môžeme uviesť **Kórejskú agentúru na podporu obchodu** (Korea Trade Promotion Corporation – **KOTRA**). Vládna agentúra vznikla v roku 1962.⁸⁹ Mala na starosti vyhľadávanie obchodných príležitostí pre export a vzdelávanie kórejských firiem v tom, ako ich využiť. KOTRA mala tiež právomoc zdaňovať dovoz

⁸³ KIM, Byung-Kook: *The Leviathan* (str. 200-232)

⁸⁴ BRAZINSKY, Gregg A. *From Pupil to Model*

⁸⁵ QOMAR, Muhammad. *Park Chung-hee and The Economy of South Korea*

⁸⁶ WOO, Jung-woo. *Race to the Swift* (str. 84)

⁸⁷ QOMAR, Muhammad. *Park Chung-hee and The Economy of South Korea*

⁸⁸ GRAHAM, Eduard M. *Reforming Korea's Industrial Conglomerates* (str. 25)

⁸⁹ KOTRA. *History*

do Kórey. Ďalším príkladom je **Federácia kórejských priemyselných odvetví** (Federation of Korean Industries – **FKI**). Skupina podnikateľov, ktorí boli v roku 1962 označení Parkom za skorumpovaných, a ktorí následne prisľúbili svoje osobné bohatstvo na podporu rozvoja Kórejskej republiky.⁹⁰ Treba tiež uviesť, že či už išlo o „skorumpovaných“ alebo „pocitvých“ podnikateľov, všetky podniky boli povinné pripojiť sa k určitým združeniam, aby boli pod kontrolou štátu a aby sa nariadenia z ministerstiev dostávali do firiem čo najefektívnejšie.⁹¹

Jednou z črt hospodárskeho rozvoja v Kórei bolo aj zameranie na získavanie technologických zručností. Štát preto vytvoril niekoľko centier na podporu výskumu ako **Kórejský inštitút vedy a technológie** (Korea Institute of Science and Technology – **KIST**), určený hlavne na podporovanie výskumu a šírenia technologických poznatkov pre podnikateľské subjekty. Podporoval tiež technické vzdelávanie zvyšovaním počtu špeciálne zameraných, stredných odborných a vysokých škôl, pričom povzbudzoval študentov aj k štúdiu v zahraničí.⁹²

4.1.2 Zmena prístupu - plánované hospodárstvo

Štátom plánované hospodárstvo a celkový jeho rozmach bol spustený prijatím už spomínaných 5-ročných plánov od EPB. Prvý plán bol prijatý v roku 1962 a Kórea sa nimi riadila až do roku 1996. Všeobecne boli navrhnuté tak, aby zvýšili bohatstvo Južnej Kórey a posilnili ako ekonomickú, tak politickú stabilitu. Konkrétnejší prehľad základných cieľov až do roku 1981 je uvedený v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 2. 5-ročné plány Kórejskej republiky 1962 – 1981

Obdobie	5-ročný plán
1962 – 1966	vybudovať základ pre sebestačnosť hospodárstva
1967 – 1971	zmodernizovať priemyselnú štruktúru a propagácia exportu
1972 – 1976	vybudovať priemyselnú štruktúru orientovanú na export prostredníctvom podpory ťažkého a chemického priemyslu
1977 – 1981	podporiť rozvoj priemyselných odvetví, ktoré dokážu efektívne konkurovať na medzinárodných exportných trhoch

Zdroj: spracované podľa SUNG, Keuk-je, 2010

⁹⁰ GRAHAM, Eduard M. Reforming Korea's Industrial Conglomerates (str. 25)

⁹¹ CHO, Philip. Economic Development of South Korea under Park Chung Hee

⁹² KIM, Byung-Kook: The Leviathan (str. 200-232)

Prvý 5-ročný plán bol pripravený pomerne narychlo, vtedy ešte celkom neskúsenými zamestnancami EPB. Chýbali relevantné údaje a teda bol plán pod neustálymi pochybnosťami a musel byť v roku 1964 revidovaný. Sústredil sa hlavne na odstránenie dovtedajšieho začarovaného zlého sociálno-ekonomického kruhu a vytvorenie sebestačného hospodárstva prostredníctvom zvýšenia príjmov hospodárskych podnikov, rozšírenia výroby elektrickej a uhoľnej energie, podpory významných priemyselných odvetví (ako bol v tom čase napr. textilný), zlepšovania nerovnováhy v hospodárskej štruktúre, zvyšovaním zamestnanosti a ďalšími.

Plánované priemerné ročné tempo rastu bolo 7,1 % s 40,7 % zvýšením v HDP do konca roku 1966. Avšak prekvapujúco naozajstná priemerná miera rastu dosiahla viac ako 8 % (viď tab. 1), a podstatne prevýšila plánované ciele, aj napriek názorom, že boli priveľmi optimistické a kórejská ekonomika tak spravila svoj prvý úspešný krok k modernizácii.⁹³

Druhý 5-ročný plán bol pripravený opatrnejšie a systematicky, so zapojením všetkých zainteresovaných organizácií a dával dôraz na zber a spracovanie údajov z predošlého obdobia. Hlavnými cieľmi sa stali modernizácia priemyselnej štruktúry, rozvoj lesných zdrojov a rybolovu, potravinová a produkčná sebestačnosť, vytvorenie základu pre budúcu industrializáciu, diverzifikácia pestovaných plodín, zvyšovanie príjmov poľnohospodárov, plánovanie rodín a kontrola populácie, zvyšovanie produktivity prostredníctvom propagácie vedy a techniky a iné.

Rovnako ako prvý, aj druhý 5-ročný plán prekonal očakávania. Plánované priemerné tempo rastu HDP 7 % bolo v skutočnosti vyššie o 2,6 %.⁹⁴

4.1.2.1 EOI - Externe orientovaná industrializácia

Počnúc prvým a počas doby trvania druhého 5-ročného plánu začala Kórea postupne presadzovať zlepšovanie svojej platobnej bilancie prostredníctvom podpory exportu.

Základnou hybnou silou, ktorá stojí za spustením hospodárskeho rastu, bola adaptácia **externe orientovanej industrializačnej stratégie** (External-oriented industrialization – **EOI**). Táto obchodná a hospodárska politika je vo všeobecnosti zameraná hlavne na urýchlenie procesu industrializácie vyvážením tovaru, pre ktorý má

⁹³ KIM, Dal Hyun. Korea's Five-Year Economic Development Plans (str. 26-27)

⁹⁴ tamtiež (str. 28-29)

národ komparatívnu výhodu. Hospodársky rast poháňaný exportom využívali mnohé rozvojové krajiny a realizáciou tejto stratégie dúfali v zisk zahraničnej meny na dovoz komodít vyrábaných lacnejšie inde. Odvetvia vyrábajúce určitý typ štátom preferovaných výrobkov určených k exportu mohli získať vládne dotácie a lepší prístup na miestne trhy.⁹⁵ Nová stratégia bola efektívne presadzovaná vládou, na základe Parkovej filozofie „budovanie národa prostredníctvom exportu,“ či „export first“.⁹⁶

Tabuľka 3. Zdroje ekonomického rastu

	1956 – 1960	1963 – 1973
Substitúcia dovozu	34.4	10.6
Expanzia exportu	18.0	35.8
Vnútroštátny dopyt a technické výdavky	47.6	53.6
Celkom	100	100

Zdroj: (Kim Kwan S., 1991)

V tabuľke 3 môžeme vidieť, že politika substitúcie dovozu prispela do roku 1960 až 34 % do rastu HDP, asi o polovicu viac, než expanzia exportu. Naopak, po zmene stratégie medzi rokmi 1963 – 1973 tvoril príspevok exportu do rastu HDP viac ako tretinu.

Došlo teda k presunu od politiky substitúcie dovozu, ktorú presadzoval v 50. rokoch Rhee, kedy bola väčšina výroby takmer výlučne orientovaná na domáci trh. Treba však podotknúť, že domáci trh bol príliš malý a do roku 1960 presýtený výrobkami, ktoré boli vyrobené počas trvania stratégie substitúcie dovozu. To spravilo z presunu smerom ku expanzii vývozu skutočne včasný a logický krok, ktorý tiež viedol k rozmachu výrobných odvetví s vysokým podielom ľudského kapitálu.⁹⁷ Hlavne počas druhého 5-ročného plánu bola stratégia hospodárskeho rozvoja zameraná na rýchly rozvoj priemyselného – hlavne ťažobného sektora a na rozšírenie priemyselnej výroby.

Zámerom bolo tiež využitie požičaného kapitálu zo zahraničia na ďalší rozvoj výroby. Výrobné odvetvia profitovali z využitia kórejskej lacnej pracovnej sily na produkciu výrobkov, ktoré boli predávané na medzinárodných trhoch. Tržby z týchto predajov boli potom reinvestované na rast výrobných kapacít.⁹⁸ Dopad novej stratégie

⁹⁵ GOLDSTEIN, Joshua S., PEVEHOUSE, Jon C. International Relations (str. 473)

⁹⁶ SONG, Byung-Nak: The Rise of the Korean Economy (str. 58)

⁹⁷ KIM, Kwan S. The Korean Miracle (1962-1980)

⁹⁸ SONG, Byung-Nak: The Rise of the Korean Economy (str. 73)

môžeme pozorovať aj na zmene štruktúry kórejskej produkcie v tabuľke 4. Primárny sektor priemyslu predstavoval v roku 1960 až 40 % celkovej výroby. S prijatím industrializačnej stratégie sústredenej hlavne na produkciu výrobkov určených pre export, objem výroby sekundárneho priemyslu postupne stúpala a do roku 1980 predstavoval až 43 % z pôvodných necelých 19 %.

Tabuľka 4. Meniace sa štruktúra produkcie Južnej Kórey 1960 – 1980

Sektor	1960	1965	1970	1975	1980
1. Poľnohospodárstvo	39,9	41,0	31,1	27,8	14,6
2. Priemysel	18,6	24,1	28,4	33,1	43,4
Ťažba	2,3	2,0	1,3	1,5	1,4
Manufaktúra	12,1	17,3	19,1	25,3	29,6
Výstavba	3,5	3,6	6,4	4,9	8,2
Vybavenie	0,7	1,2	1,6	1,4	2,1
3. Služby	41,5	34,9	40,5	39,1	44,0
Celkom (HDP)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

*uvádzaný % podiel na HDP

Zdroj: The Bank of Korea, Economic Statistics Yearbook, 1978, 1989 and new National Accounts 1986 (Harvie, Lee, 2003)

Na druhú stranu, kvôli oslabeniu poľnohospodárskeho sektora, úroveň potravinovej sebestačnosti klesla natoľko, že sa dovoz obilnín v tomto období musel výrazne zvýšiť. Vláda preto oznámila vysokú cenovú politiku na podporu navýšenia produkcie ryže a v roku 1970 predstavil Park hnutie „Nová dedina“ (*Saemaul Undong*), ktoré bolo zamerané na zvýšenie poľnohospodárskych príjmov, životnej úrovne na vidieku a dodatočné rozvinutie aj primárneho sektora výroby.⁹⁹

4.1.2.2 HCI - Ťažký a chemický priemysel

Aj napriek tomu, že výkonný export, toho času hlavne textilného a iného ľahkého priemyslu, spôsobil prvý veľký rast kórejskej ekonomiky, rozvoj týchto odvetví nebolo tak úplne to, čo Park Chung Hee pre Kóreu zamýšľal. Sníval o tom, že sa Kórea stane veľkým medzinárodným producentom produktov ako bola oceľ, lode a ťažké stroje – všetko veci, ktoré si Park spájala so silným národom.

EPB však mala iný názor a zdôrazňovala, že ak má Kórea uspieť ako vývozná krajina, mala by naďalej podporovať odvetvia, v ktorých má komparatívnu výhodu. Súhlasila síce, že odvetvia intenzívne na kapitál by mohli byť vybudované postupom času, no nechcela tento krok unáhliť. Výstavba nových ťažkých priemyselných odvetví

⁹⁹ KIM, Dal Hyun. Korea's Five-Year Economic Development Plans (str. 29)

by si vyžadovala obrovské množstvo kapitálu, ktorý by musela Kórea sformovať z domácich úspor alebo ho získať v zahraničí, a tak už vtedy vysoká zadlženosť Kórey hrala do kariet EPB, v neprospech Parkových ambícií.¹⁰⁰

Tretí 5-ročný ekonomický plán, ktorý mal zastrešiť obdobie od roku 1971 – 1976 zaznamenal prvú zmenu smerom k novej stratégii. V mnohých bodoch kopíroval predošlé dva plány ako výzvu k určitým cieľom so sústredením na navýšenie vývozu a priemyselnej výroby. Tento plán tiež predložil víziu, že zloženie exportu by sa malo presunúť z ľahkej výroby na ťažký priemysel.¹⁰¹ Vláda mala obavy, že Kórea stratí svoju komparatívnu výhodu v odvetviach, v ktorých doteraz úspešne vyvážala (napr. textilie), a preto videla tento krok ako potrebný aby udržala podniky naďalej konkurencieschopnými. Potrebné tiež bolo zlepšiť platobnú rovnováhu štátu, keďže stratégia presadzovania vývozu z ľahkej výroby mala tendenciu zvyšovať dovoz aj kapitálu aj poloproduktov a bola teda neefektívna v znižovaní vtedajšieho deficitu.¹⁰²

Prechod na tieto odvetvia si ale vyžadoval, aby vláda zohrávala ešte väčšiu úlohu pri podpore a riadení priemyselného rozvoja. Samotný Park mal záujem na tom, aby ním preferované smerovanie bolo čo najrýchlejšie. So zmenou v kurze ekonomiky sa teda spája aj prechod k najvyššej miere totality. Nová ústava *Yusin* spravila z Parka prezidenta na doživotie a dala mu tiež možnosť tvoriť ekonomiku podľa vlastných predstáv.¹⁰³ EPB síce nebola rozpustená, ale po dobu nasledujúcich šiestich rokov bol jej vplyv zminimalizovaný.¹⁰⁴ S novou politickou mocou, ktorú Park nadobudol, bol teda schopný presadiť ďalšiu fázu rozvoja v tom najkratšom čase, s minimálnou opozíciou a maximálnym nasadením.¹⁰⁵

Rozvoj **ťažkého a chemického priemyslu** (Heavy and Chemical Industries – **HCI**) bol oficiálne odštartovaný v roku 1973. Plán predpokladal približne 10 miliardovú investíciu na výstavbu šiestich HCI odvetví. Medzi týchto šesť strategických priemyselných odvetví patrila výroba **lodí, automobilov, ocele, strojov, petrochemických výrobkov a neželezných kovov**. Obsahoval tiež program

¹⁰⁰ GRAHAM, Eduard M. Reforming Korea's Industrial Conglomerates (str. 21-22)

¹⁰¹ KIM, Dal Hyun. Korea's Five-Year Economic Development Plans (str. 30-31)

¹⁰² tamtiež

¹⁰³ WOO, Jung-woo. Race to the Swift (str. 132)

¹⁰⁴ GRAHAM, Eduard M. Reforming Korea's Industrial Conglomerates (str. 27)

¹⁰⁵ KIM, Hyung A. Korea's Development under Park Chung Hee (str. 206)

na konštrukciu rozsiahlych priemyselných komplexov,¹⁰⁶ štyri z nich v oblasti odkiaľ Park pochádzal – Gyeongsang.¹⁰⁷

HCI plán bol v podaní Parka dôležitý hlavne na dosiahnutie ako politickej, tak ekonomickej samostatnosti a pre reálnu hrozbu, ktorú predstavovala Severná Kórea a jej rýchlo sa rozvíjajúci ťažký priemysel.¹⁰⁸ Aby sa mohla zlepšiť úroveň sebaobrany, musela Kórea vybudovať priemysel na výrobu vlastných zbraní. Avšak namiesto zariadenia zbrojníc alebo tovární na výrobu špecifických zbraní, boli mnohé priemyselné komplexy zakladané s dvojakým využitím, a to v pomere 70 % civilnej a 30 % armádnej produkcie v období mieru.¹⁰⁹

Zásadným problémom v propagácii vládnych projektov bolo zmobilizovať a nasmerovať potrebné zdroje ako bol napríklad kapitál, technológie, technickú pracovnú silu, priemyselné areály a podnikateľov do HCI sektora.¹¹⁰ Na podporu HCI musela štátna správa hlavne zabezpečiť úspory a učiniť rozsiahle investície na rozvoj pracovnej sily s potrebnými zručnosťami a dostatočnú infraštruktúru ako je voda, elektrina, či doprava na prepojenie jednotlivých priemyselných komplexov a miest. Rovnako tak národné univerzity v blízkosti týchto komplexov boli vyzvané, aby sa špecializovali na súvisiace inžinierske oblasti.¹¹¹

Vládou kontrolované banky tiež podporili presadzovanie HCI. Hlavným nástrojom propagácie sa stal preferenčný prístup k politicky orientovaným bankovým úverom za zvýhodnených podmienok. Počas priebehu trvania HCI stratégie viac ako 60 % všetkých pôžičiek a viac ako 75 % celkových investícií išlo do týchto sektorov, čo spomalovalo tok finančných prostriedkov do odvetví ľahkej výroby a do malých a stredných podnikov. Investície boli však financované najmä z externých pôžičiek, čo viedlo k rýchlemu rastu zahraničného dlhu.¹¹² Štát mal tiež kontrolu nad hlavnými rozhodnutiami a niesol aj najväčšiu záťaž investičného rizika. V rámci HCI stratégie boli stratégie podpory exportu a substitúcie vývozu presadzované súčasne.¹¹³

Budovanie ťažkého a chemického priemyslu bolo pre Kóreu ďaleko od racionálnej investície, aspoň podľa mnohým ekonómov. Aj Svetová banka v roku

¹⁰⁶ KIM, Dal Hyun. Korea's Five-Year Economic Development Plans (str. 30)

¹⁰⁷ WOO, Jung-woo. Race to the Swift Korea (str. 132)

¹⁰⁸ tamtiež

¹⁰⁹ LIM, Wonhyuk.: Chaebol and Industrial Policy in Korea

¹¹⁰ KIM, Dal Hyun. Korea's Five-Year Economic Development Plans (str. 31)

¹¹¹ LIM, Wonhyuk.: Chaebol and Industrial Policy in Korea

¹¹² HARVIE, Charles, LEE, Hyun-hoon.: Export-led Industrialization and Growth

¹¹³ KIM, Dal Hyun. Korea's Five-Year Economic Development Plans (str. 31)

1968 zhodnotila, že plány na oceliarsku továreň boli predčasné kvôli nedostatku kapitálu, technológií a slabého trhu a odmietla preto tento projekt financovať.¹¹⁴ Park ale neodradený týmto názorom dokázal zohnať pozoruhodné množstvo zdrojov na vybudovanie ocelového priemyslu a výroba ocele eventuálne poskytla základný kameň výstavby pre rozvoj aj ďalších kľúčových odvetví.¹¹⁵

To je presne príklad železiarsko-oceliarskej továrni vybudovanej v tom čase v malom rybárskom mestečku na východnom pobreží – Pohang (Pohang Iron and Steel Company – **POSCO**). Štátom vlastnená a riadená továreň mala tú výhodu, že bola spočiatku orientovaná na potreby domáceho trhu, ktorý ho dopytom za prvých 10 rokov jej prevádzky neprerástol.¹¹⁶ Založená bola už v roku 1968 – čiže ešte pred oficiálnym vyhlásením HCI politiky a do jej čela postavil Park ďalšieho armádneho generála, ktorý riadil jej chod až do roku 1992.¹¹⁷ POSCO vyrábalo viac ako 9 miliónov ton ocele ročne ešte pred odštartovaním HCI deklarácie a výstup tejto továrne poskytol vstup ďalším podnikom.¹¹⁸

Táto továreň bola pravdepodobne najúspešnejším projektom HCI obdobia. Z POSCO sa stala jedna z najväčších a najvýkonnejších oceliarní na svete schopná efektívne konkurovať svetovým podnikom. Ďalším úspešným odvetvím sa stala aj stavba lodí. V 80. rokoch sa z Kórey dokázal stať druhý najväčší producent lodného priemyslu s reputáciou, že dokážu zákazky dokončiť rýchlo a kvalitne. Ďalšie odvetvia ako napríklad petrochemický priemysel sa však nestal žiadane konkurencieschopným.¹¹⁹

Aktívne presadzovanie HCI skončilo v roku 1979 Parkovou smrťou, počas trvania štvrtého 5-ročného plánu. Kórei sa vďaka tejto politike podarilo položiť základ mnohých popredných priemyselných odvetví a mohla sa stať konkurentom svetového charakteru. Umožnilo to tiež rozvoj vlastného obranného priemyslu a prechod Kórey do ekonomiky založenej na inováciách, rozšírením technologického a inžinierskeho vzdelávania a vytvorením jadra laboratórií pre výskum a vývoj pod záštitou KIST (viď str. 29).¹²⁰ Rovnako boli v tomto období uskutočnené rozsiahle investície

¹¹⁴ RHYU, Sang-young, LEW, Seok-jin. Pohang Iron & Steel Company (str. 332)

¹¹⁵ BRAZINSKY, Gregg A. From Pupil to Model

¹¹⁶ AMSDEN, Alice H. Asia's Next Giant (str. 269)

¹¹⁷ GRAHAM, Eduard M. Reforming Korea's Industrial Conglomerates (str. 28)

¹¹⁸ tamtiež (str. 28-29)

¹¹⁹ LEW, Seok Choon, The Korean Economic Development Path (str. 104-107)

¹²⁰ LIM, Wonhyuk.: Chaebol and Industrial Policy in Korea

do obrovských projektov na budovanie infraštruktúry, akými boli rozšírenie výroby energie a výstavba telekomunikácií, prístavov a ciest.¹²¹

Dá sa teda tvrdiť, že plán, o ktorom mnohí zahraniční experti tak pochybovali, bol do značnej miery úspešný. Ekonomika rástla v dvojciferných číslach (viď tab. 1) a do roku 1979 sa podiel HCI na tvorbe HDP zvýšil na 55 % z pôvodných 28 % z roku 1961. S významnou štrukturálnou zmenou výroby a vývozu dosiahlo HCI z celkovej hodnoty exportu ku koncu svojho trvania 43 %.¹²²

Hoci, ambiciózne investície vyvolali aj radu krátkodobých problémov. Nadmerná podpora HCI malo za následok prehriatie ekonomiky v rokoch 1976 až 1978, sprevádzané rýchlym rastom miezd, ktoré prevýšili rast produktivity práce. Krajinu zachvátila vysoká miera inflácie, ktorá oslabovala konkurencieschopnosť vývozu a teda spomalenie rastu kľúčových vývozných odvetví a ekonomiky ako takej.¹²³ Okrem toho sa takpovediac zastavil vývoj finančného sektora, pretože všetky dostupné zdroje boli sústredené na ťažký priemysel pod vládny vedením, čo ešte viac prehľbovalo priepasť medzi poľnohospodárstvom a priemyslom, veľkými a malými podnikmi a pokračoval tiež nárast zahraničného zadĺženia.¹²⁴

V reakcii na to stihol ešte Park 17. apríla 1979 oznámiť komplexný stabilizačný program, ktorý zahŕňal reštriktívny fiškálny a menový manažment, cenovú stabilizáciu a investičné úpravy do HCI v krátkodobom horizonte.¹²⁵

4.1.3 *Chaebol*

Rapidný ekonomický rast, presadzovaný vládou pod vedením Parka by nebolo možné v takom rozsahu uskutočniť bez zapojenia súkromného sektora. Obojstranne výhodný vzťah, vytvorený medzi štátom a súkromnými podnikmi v období od roku 1961 – 1979, vytvoril podmienky ako pre rozvoj hospodárstva, tak aj pre rozmach veľkých firiem známych v Kórei ako *chaebol*.

Chaeboly sú v Južnej Kórei obchodné konglomeráty, pozostávajúce z veľkých spoločností angažovaných v rôznych priemyselných odvetviach a sú vo vlastníctve a taktiež pod kontrolou jednej, či viacerých rodinných skupín. Slovo *chaebol*

¹²¹ LEW, Seok Choon, *The Korean Economic Development Path* (str. 104-107)

¹²² KIM, Dal Hyun. *Korea's Five-Year Economic Development Plans* (str. 33)

¹²³ KOO, Yangmi. *Evolution of Industrial Policies and Economic Growth in Korea*

¹²⁴ KIM, Dal Hyun. *Korea's Five-Year Economic Development Plans* (str. 33- 34)

¹²⁵ SMITH, H. *Industry policy in Taiwan and Korea in the 1980s* (str. 93)

vychádza z čínskych znakov a vzniklo spojením kórejských slov majetok (*chaesan*) a rod (*munbol*) alebo klan (*Jokbol*), a dá sa teda preložiť ako zámožné rodinné zoskupenie. Hoci vznikol na obraz predvojnového japonského *zaibatsu*, povojnový *chaebol* sa odlišuje vlastníckou a správnu štruktúrou.¹²⁶

Podnikateľské subjekty, z ktorých sa neskôr mali stať *chaeboly*, sa začali prvý krát objavovať ešte za vlády Rhee Syngmana. Po vládou riadenom odpredaní priemyselných podnikov, ktoré boli dovtedy vo vlastníctve Japoncov, za veľmi výhodné ceny do rúk súkromného sektora, sa v Kórei vytvorili prvé čisto kórejské firmy. Tieto firmy ako už bolo spomínané, sa sústredili hlavne v textilnom a potravinárskom priemysle a vďaka dotácií z USA a Syngmanovmu režimu sa mnohým z nich podarilo výrazne zbohatnúť.¹²⁷

Vedúci predstavitelia vojenského prevratu v roku 1961 si dali za úlohu skončiť so skorumpovanými podnikateľmi a aj mnohých naozaj odsúdili za nahromadenie majetku nezákonnou cestou. Avšak neskôr došli k záveru, že práve kombinácia štátneho monitoringu a súkromných podnikov by bola najúčinnnejším prostriedkom želaného industriálneho rozvoja a aj týmto podnikateľom bolo teda umožnené (prostredníctvom FKI, vid' str. 29) zúčastňovať sa naďalej v ekonomickom dianí, za predpokladu, že budú sledovať vládne záujmy.¹²⁸

Parkova vláda začala teda od roku 1961 úzko spolupracovať s vybranými firmami pri dosahovaní svojich ambiciózných cieľov. Vzťahy, ktoré sa vytvorili mali vertikálny charakter a vykazovali všetky charakteristiky vládneho kapitalizmu.¹²⁹ V tom čase boli firmám, ktoré sa zväčša špecializovali na ľahkú priemyselnú výrobu, určené špecifické vývozné ciele v súlade s politikou orientácie na export. Ciele boli pre firmy záväzné a ich plnenie udávalo úspešnosť daných podnikateľov. Ak sa im svoje exportné ciele podarilo plniť, získali od štátu mnohé výhody ako boli zvýhodnené úvery, dotácie, daňové zvýhodnenia a iné. Naopak podniky, ktoré neuspeli, riskovali administratívne sankcie a stratu štátnej podpory.¹³⁰

Keďže sa meradlom úspešnosti firiem stal ich exportný potenciál, firmy mali tendenciu, čo najviac zvyšovať svoju výrobnú a vývoznú kapacitu prostredníctvom fúzií

¹²⁶ OH, Ingyu, JUN, Hannah. Economic Miracle (str. 308)

¹²⁷ KIM, Dal Hyun. The Expansion of Korea's Private Business and the Role of Entrepreneurship (str. 329-331)

¹²⁸ LIM, Wonhyuk.: Chaebol and Industrial Policy in Korea

¹²⁹ CHO, Young-chol.: The Chaebol Regime and the Developmental Coalition of Domination (str. 116)

¹³⁰ HARVIE, Charles, LEE, Hyun-hoon.: Export-led Industrialization and Growth

a akvizícií. Dôsledkom toho sa stalo, že *chaeboly* absorbovali veľké množstvo malých a stredných podnikov. Dôraz sa kládol na rast veľkých firiem, ktoré sa nachádzali v lepšej pozícii ku expanzii, získavaniu a využívaniu technológií a vláda tiež uprednostňovala malý počet veľkých firiem, pretože to znamenalo užší rozsah administratívnej kontroly.¹³¹

Štátom riadené bankovníctvo bolo tiež kľúčovým politickým opatrením, ktoré umožnilo vláde prevziať iniciatívu pri vykonávaní priemyselných politik priamou kontrolou poskytovaného kapitálu. Juhokórejské domáce banky mali úrokové sadzby 24-26 % počas obdobia medzi rokmi 1965 – 1970, avšak Park poskytol *chaebolom* pôžičky na podporu exportnej politiky na úrovni 6,0-6,5 %.¹³² Štát sa tiež stal garantom a hlavným nositeľom rizika pri úveroch, ktoré získavali podnikatelia zo zahraničia. Táto ochrana proti bankrotu podnietila podniky k realizácii agresívnych investícií.¹³³

Každý, kto stál na čele *chaebolu* rýchlo zistil, že je veľmi výhodné hlavne úzko spolupracovať s režimom veľkorysou podporou vládnych kampaní a udržiavať vzťah s prezidentom Parkom.¹³⁴ Park Chung Hee vždy preferoval tých podnikateľov, ktorí preukázali, že sú schopní plniť stanovené ciele. Avšak tí, čo sa nakoniec dostali k dotáciám, či selektívnym licenciám, boli práve tí, čo mali k nemu najbližšie.¹³⁵

Priemyselné konglomeráty teda už v šesťdesiatych rokoch zohrali významnú úlohu v hospodárskom napredovaní, no obdobie ich najrýchlejšieho rastu boli až roky sedemdesiate, počas politiky sústredenej na HCI. Ich rýchly rast a diverzifikácia v tomto období radikálne zmenili priemyselnú štruktúru a koncentráciu trhu v Kórei.¹³⁶ Park Chung Hee postupne vydal sériu vyhlášok, ktoré mali zmobilizovať veľké firmy a prinútiť ich, aby vstúpili do preferovaných odvetví znova výmenou za preferenčné zaobchádzanie – ľahký prístup k zahraničným a domácim úverom, úľavy na daniach a pod. Jednalo sa konkrétne o Akty propagácie strojárenského priemyslu (1967), lodného priemyslu (1967), elektronického priemyslu (1969), oceliarskeho priemyslu (1970), a petrochemického priemyslu (1970).¹³⁷

¹³¹ HARVIE, Charles, LEE, Hyun-hoon.: Export-led Industrialization and Growth

¹³² KIM, Eun Mee, PARK, Gil Sung: The Chaebol (str. 280)

¹³³ LIM, Wonhyuk.: Chaebol and Industrial Policy in Korea

¹³⁴ SETH, Michael J. South Korea's Economic Development, 1948-1996

¹³⁵ GRAHAM, Eduard M. Reforming Korea's Industrial Conglomerates (str. 30)

¹³⁶ HARVIE, Charles, LEE, Hyun-hoon.: Export-led Industrialization and Growth

¹³⁷ CHO, Young-chol.: The Chaebol Regime and the Developmental Coalition of Domination (str. 116)

Na základe týchto vyhlásení, skutočne každá z predchodcov firiem, z ktorých sa stali najväčšie *chaeboly*, vstúpila do jedného alebo niekoľkých cieľových sektorov. Jednou z charakteristík celého obdobia HCI bol ale aj značný počet pokusov, ktoré vyústili do bankrotu. Ako spoločnosti, ktoré sú vo veľkej miere závislé od úverov, boli náchylné na problémy s peňažnými tokmi a kedykoľvek nastala hospodárska recesia alebo externý šok, ako napríklad ropná kríza, mnohé spoločnosti sa stali platobne neschopnými. Vláda tento problém riešila tým, že vyhladila podnikom dlhy a umožnila im pokračovať v prevádzke s čistou bilanciou. Inou taktikou bolo, aby tieto takzvané „nezdravé“ firmy prebrali silnejší z radu *chaebolov*. Táto expanzia horizontálneho charakteru dopomohla podnikom vo veľkej miere diverzifikovať škálu aktivít nad rámec ich pôvodného zamerania.¹³⁸

Vyššie spomínané charakteristiky vzťahu medzi štátom a *chaebolom* dokážeme dobre pozorovať na konkrétnom prípade spoločnosti **Hyundai**, ktorej sa podarilo stať jedným z najbohatších a najväčších konglomerátov. Hyundai založil v roku 1945 Chung Ju Yung, ako stavebnú firmu – Hyundai Engineering and Construction Company. Pracovala ako na zákazkách pre americkú armádu, tak kórejskú vládu. Do pozornosti Parka sa dostala po vybudovaní mosta cez rieku Han. Firma následne získala kontrakt na vybudovanie diaľnice zo Soulu do Pusanu a mnoho ďalších zmlúv na zákazky v juhovýchodnej Ázii a na Blízkom východe. S vyhlásením podpory ťažkého a chemického priemyslu, Hyundai začala rozširovať svoje aktivity vstupovaním do sektorov, ktoré vybrala vláda. Prvý veľký podnik, ktorý spoločnosť Hyundai vybuďovala, bola lodenica v Ulsane – malom meste v blízkosti Pusanu. Dá sa predpokladať, že si zakladateľ Chung vybuďoval s Parkom blízky vzťah a preto bol vybraný na výstavbu lodného priemyslu, aj keď Kórea už v tom čase mala určitú lodnú základňu. Hyundai Shipbuilding and Heavy Industries sa podarilo uspieť vďaka oceli, ktorú odkupovali z neďalekých oceliarní POSCO a importom znalostí potrebných na výstavbu lodí v takom veľkom rozsahu. Tie sa im podarilo zadovážiť vyslaním asi 70 pracovníkov do A&P Appledore lodenice v Škótsku. Vláda zase poskytla pozemky, garantované pôžičky a pomohla spoločnosti vyhrať zahraničné objednávky. Úspešnou sa stala aj Hyundai Motor Company, založená v roku 1967, ktorej bola zverená produkcia prvého kórejského auta s názvom Pony.¹³⁹

¹³⁸ CHO, Young-chol.: The Chaebol Regime and the Developmental Coalition of Domination (str. 120)

¹³⁹ GRAHAM, Eduard M. Reforming Korea's Industrial Conglomerates (str. 31-38)

Ďalším príkladom z celosvetovo známych *chaebolov* je aj **Samsung**. Zakladateľ Samsungu Lee Byung Chull, založil v roku 1950 spoločnosť na spracovanie cukru a textilný podnik. Vybuďoval si blízky vzťah s režimom Rhee Syngmana a podarilo sa mu zbohatnúť na výhodných importných licenciách výmenou za podporu Rheeho liberálnej strany. Park si ho spočiatku vyhliadol ako jedného zo skorumpovaných podnikateľov, ale aj im sa podarilo vytvoriť dôležitý pracovný vzťah. Novozaložený Samsung sa angažoval v rôznych odvetviach pohlcovaním „nezdravých“ firiem (ako aj napr. v lodnom priemysle), ale koncom 60. rokov sa prioritne zameril na výrobu elektroniky a začiatkom 80. rokov už z neho bol jeden z najväčších výrobcov televízorov.¹⁴⁰

Do roku 1980 desať najväčších *chaebolov* predstavovalo 20 % národného dôchodku¹⁴¹ a patrili medzi nich okrem Samsungu a Hyundai aj LG, Daewoo, Hyosung, Kukje, Hanjin, Ssangyong, Korea Explosives a SK.¹⁴²

Chaeboly teda prijatím a poslušným nasledovaním štátneho diktátu dokázali naakumulovať obrovský kapitál a ekonomickú moc, keďže všetky investičné zisky sa vrátili práve im. Dokázali to tiež kombináciou dovezenej zahraničnej technológie, či mierou cenovej konkurencieschopnosti na úkor nízkej mzdy a dlhej pracovnej doby kórejských robotníkov.¹⁴³ Monopolizované bankové úvery vážne poškodili rozvoj malých a stredných podnikov a s nimi aj férovú hospodársku súťaž. V obavách zo vzrastajúcej dominancie *chaebolov*, začala nová vláda po smrti Parka v 80. rokoch postupne vynakladať snahu na reguláciu ich rastu.¹⁴⁴

4.2 Vonkajšie predpoklady

Predchádzajúce kapitoly sa venovali základným vnútorným faktorom, ktoré dopomohli v ekonomickej transformácii Kórejskej republiky. Žiadny štát ale neexistuje len sám o sebe a preto je potrebné uviesť aj niektoré externé činitele, ktoré, či už pozitívne alebo negatívne, ovplyvnili dianie v Kórei alebo samotného prezidenta Parka. Pri pohľade do nasledujúcej tabuľky môžeme vidieť množstvo financií, ktoré prúdili do

¹⁴⁰ SETH, Michael J. South Korea's Economic Development, 1948-1996

¹⁴¹ NOLAND, Marcus. Korea's Growth Performance

¹⁴² KIM, Dal Hyun. The Expansion of Korea's Private Business and the Role of Entrepreneurship (str. 337)

¹⁴³ CHO, Young-chol. The Chaebol Regime and the Developmental Coalition of Domination (str. 120-132)

¹⁴⁴ HARVIE, Charles, LEE, Hyun-hoon.: Export-led Industrialization and Growth

kórejskej ekonomiky v podobe priamych investícií od roku 1962 až 1980. Na prvý pohľad je jasné, že najväčšími investormi boli Japonsko so skoro 600 miliónmi a USA s 225 miliónmi dolárov. Taktiež spolu pohltili takmer 70 % kórejského exportu, než sa kórejským vývozcom podarilo vo väčšej miere preniknúť na trhy v Európe, Blízkom východe a do zvyšku rozvíjajúceho sa sveta.¹⁴⁵ Aj z týchto dôvodov sa bude nasledujúca časť bližšie venovať vplyvu USA a Japonska na vytváraní podmienok rastu kórejskej ekonomiky.

Tabuľka 5. Zdroje priamych zahraničných investícií

	1962- 1966	1967- 1971	1972- 1976	1977- 1980	Celkom	Podiel %
Japonsko	0.7	40.8	376.9	180.3	598.7	54.26
USA	21.9	12.4	67.9	122.9	225.1	20.40
Holandsko	0.0	6.3	58.7	37.6	102.6	9.32
Hong Kong	0.0	0.3	3.5	8.8	12.6	1.14
Západné Nemecko	0.3	2.4	2.8	12.3	17.8	1.61
Ostatné	0.1	10.5	55.4	80.5	146.5	13.27
Celkom	23.0	72.7	565.2	442.4	1103.3	100

* údaje uvádzané v miliónoch USD
Zdroj: Ministry of Finance (Kim Kwan S., 1991)

4.2.1 Pod drobnohlľadom USA

Realita studenej vojny na Kórejskom polostrove znamenala, že sa Spojené štáty stali dôležitým činiteľom v rôznych oblastiach kórejského rozvoja. Podporila ju značná vojenská prítomnosť, ktorá vychádzala zo severokórejskej hrozby. Po kórejskej vojne bola medzi USA a Kórejskou republikou podpísaná zmluva o vzájomnej ochrane, na základe ktorej v Kórei zostali desaťtisíce amerických vojakov, čím sa vytvorilo bezpečné prostredie pre pokračujúci rozvoj kapitalizmu.¹⁴⁶

Ako už bolo spomenuté, finančná pomoc od USA bola rozhodujúca v povojnovom období. USA poskytla Kórei počas rokov 1946 – 1976 až 12,6 miliárd dolárov v rámci vojenskej a hospodárskej pomoci.¹⁴⁷ Americká pomoc, ktorá financovala väčšinu povojnovej rekonštrukcie vyvrcholila v roku 1957 a od vtedy začala postupne klesať.¹⁴⁸ Treba tiež spomenúť, že všetka pomoc do roku 1964 mala

¹⁴⁵ YUNG, Whee-rhee, ROSS-LARSON, Bruce, PURSELL, Garry. How Korea Did It (str. 14)

¹⁴⁶ ECKERT, Carter J. Dějiny Koreje (str. 285)

¹⁴⁷ KIM, Dal Hyun. The Expansion of Kores's Private Business and the Role of Entrepreneurship (str. 330)

¹⁴⁸ HARVIE, Charles, LEE, Hyun-hoon.: Export-led Industrialization and Growth

formu dotácií, čo Kórei pomohlo rozbehnúť ekonomiku bez ďalšieho zadlženia a aj keď sa Kórea postupne zbavila závislosti na týchto dotáciách, stále bola závislá na podpore od USA pri získavaní pôžičiek od medzinárodných inštitúcií.¹⁴⁹

Americký kapitál v krajine ale znamenal aj príliv amerických technológií a technických znalostí. Americkí predstavitelia pochybovali o schopnosti nového režimu podporovať hospodársky rozvoj a verili, že nová vláda si vyžaduje dohľad pri presadzovaní amerických predstáv rozvoja. Parkova vláda sa však ukázala ako veľmi selektívna v prijímaní inštrukcií, čo často viedlo k úplnému vyhýbaniu sa nechceným radám.¹⁵⁰ Aj napriek tomu v prvých rokoch po vojenskom prevrate mali americkí experti pomerne vysokú mieru kontroly nad programom ekonomického rozvoja. V Kórei bola zriadená *The United States Operations Mission (USOM)*, ktorá niesla hlavnú zodpovednosť za správu americkej finančnej pomoci a mala tiež na starosti dohľad nad modernou transformáciou Južnej Kórey, aj prostredníctvom vzdelávania kórejských úradníkov.¹⁵¹

Kľúčovým cieľom amerického vplyvu bol aj samotný Park Chung Hee. Významní americkí politickí činitelia sa tešili pomerne veľkému prístupu k prezidentovi, ktorému mohli odovzdať svoje myšlienky o národnom a hospodárskom rozvoji. Park Chung Hee si sám často vyžiadal rôzne formy amerického ekonomického poradenstva, či hodiny ekonómie. Príležitostné nadšenie pre americké rady ale ani zďaleka neznamenalo, že ich Park slepo nasledoval. Okrem amerických expertov vyhľadával aj poradenstvo od kórejských podnikateľov, či hľadal inšpiráciu v zahraničných modeloch – vyzdvihoval Japonsko, či Západné Nemecko ako vzory krajín, z ktorých by si Kórea mala brať príklad.¹⁵²

Najsilnejšou zbraňou USA na ovplyvňovanie politík boli stále financie. Po tom, ako USOM odmietla financovať akýkoľvek projekt podrobne popísaný v prvom 5-ročnom ekonomickom pláne, ktorý pokladala za nereálny alebo nebezpečný, nezostávalo Parkovej vláde nič iné ako tento plán revidovať tak, aby viac odrážal americké predstavy. Už tu sa Park musel prvý krát vzdať svojej ambície budovať ťažký priemysel. Program rozvojových pôžičiek od USOM bol tiež obzvlášť účinným prostriedkom na ovplyvňovanie aj verejných korporácií, či regionálnych samospráv

¹⁴⁹ ECKERT, Carter J. Dějiny Koreje (str. 286)

¹⁵⁰ BRAZINSKY, Gregg A. From Pupil to Model

¹⁵¹ tamtiež

¹⁵² tamtiež

a súkromných spoločností a poskytoval úvery na realizáciu projektov hlavne v oblasti dopravy, komunikácie a verejných služieb. Úvery v rokoch 1962 až 1968 predstavovali viac ako 300 miliónov USD a americká vláda z nich nevyberala žiadne úroky, no od príjemcov sa očakávalo, že budú svoje projekty realizovať s konkrétnymi americkými ustanoveniami. Čím dávalo USA najavo, že získanie amerických peňazí si vyžaduje schopnosť riadiť sa americkými myšlienkami a postupmi.¹⁵³

Stratégia exportu, ktorú Parkova vláda nakoniec prijala, aj s americkým odporúčaním, sa nakoniec vďaka vládnej podpore vývozu ako vlasteneckej povinnosti kórejskej spoločnosti, stala symbolom rozvoja Južnej Kórey a hlavným zdrojom legitimity pre Parka. Povzbudený rýchlym rastom kórejského hospodárstva a nevôľou s tým, aký veľký majú Spojené štáty vplyv na kľúčové ekonomické otázky, začala mať jeho vláda tendenciu neprispôsobovať sa americkému usmerňovaniu a snažila sa získať väčšiu autonómiu. Po roku 1965 vplyv USA na tvorbu hospodárskej politiky prudko klesol po normalizácii vzťahov s Japonskom. Hoci samotné USA podporovalo uzavretie tejto dohody, prílev japonského kapitálu značne komplikoval úsilie amerických úradníkov ovplyvňovať juhokórejskú politiku.¹⁵⁴

Účasť Južnej Kórey na **vojne vo Vietname** výrazne zmenila podobu vzťahu s USA. Parkova vláda sa rozhodla podporiť americké ťaženie s vidinou veľkej príležitosti na podporu ekonomickej autonómie. Vietnamská vojna vytvorila príjem pre Kóreu v rokoch 1965 až 1972 viac ako 1 miliardu dolárov, ktorý poskytol hospodárstvu výrazný impulz.¹⁵⁵ Američania na oplátku za 300 tisíc vojakov, ktorých Park vyslal na pomoc USA, dovolili viac kórejského vývozu na svoje trhy – v roku 1968 predstavoval vývoz do Spojených štátov až 52 % celkového vývozu Južnej Kórey.¹⁵⁶ Juhokórejské firmy dostali lukratívne zmluvy na dodávky tovarov a služieb pre juhovietnamské, americké a spojenecké vojenské sily. Kórea začala vyvážať výrobky ako oceľ, dopravné zariadenia a neelektrické stroje – všetko výrobky, ktoré ešte nezačala vyvážať do iných krajín. To všetko dalo príležitosť mnohým začínajúcim sa odvetviám šancu rozvíjať sa.¹⁵⁷ Z vietnamskej vojny ťažil napríklad aj Hyundai prostredníctvom realizácie stavebných a dopravných projektov.¹⁵⁸

¹⁵³ BRAZINSKY, Gregg A. From Pupil to Model

¹⁵⁴ tamtiež

¹⁵⁵ LIE, John. Han Unbound. The Political Economy of South Korea (str. 64)

¹⁵⁶ tamtiež (str. 65)

¹⁵⁷ WOO, Jung-woo. Race to the Swift Korea (str. 94-97)

¹⁵⁸ SETH, Michael J. South Korea's Economic Development, 1948-1996

S výnimkou veľkého ekonomického zisku umožnila vojna vo Vietname juhokórejským úradníkom zaujať nové postoje pri riešení problémov so svojimi americkými partnermi. Len niekoľko mesiacov po príchode prvých vojsk do Vietnamu sa začala dynamika ich vzťahu s Kóreu rýchlo meniť. Druhý 5-ročný ekonomický plán bol skutočne posledným, na ktorom mohli mať Spojené štáty pomerne veľký vplyv. Pri zostavovaní tretieho plánu si Park dal záležať, aby obmedzil účasť zahraničných špecialistov. Zároveň obmedzil aj vstup EPB, ktorá bola v predchádzajúcich rokoch primárnym prostriedkom amerického vplyvu. Niektorí americkí úradníci ostávali v poradenskej funkcii, no ich rady mohol Park teraz bez problémov ignorovať.¹⁵⁹

4.2.2 Japonsko ako vzor

V novodobých dejinách sa typický model vývojovej diktatúry objavil v neskorej industrializácii Nemecka a Japonska v 19. storočí.¹⁶⁰ Južná Kórea v mnohých ohľadoch pripomínala Japonsko, no zaostávala za ním v hospodárskom rozvoji o niekoľko desaťročí. Keď Park Chung Hee začal plánovať spôsob rozvoja, pozeral sa na Japonsko ako na model, ktorý bol pre Kóreu čiastočne uplatniteľný.¹⁶¹

Ako už bolo spomenuté, Japonsko zohralo pomerne dôležitú úlohu v rozbehnutí a transformácii kórejskej ekonomiky počas jeho koloniálnej nadvlády. Počas, a po skončení tohto obdobia mohla Kórea pozorovať a následne napodobniť Japonsko v tom, čo by mohla urobiť nezápadná krajina pre úspešnú modernizáciu. Park Chung Hee bol sám ukážkovým produktom koloniálneho systému – hovoril plynule japonsky a bol výrazne ideologicky ovplyvnený vojenským výcvikom v Mandžusku a Japonsku, v čase japonskej vojenskej a priemyselnej nadvlády v Ázii.¹⁶² Pozorujúcu úlohu, ktorú zohrávala armáda vo vytváraní japonskej modernej histórie, presvedčila Parka o jej dôležitosti, ako prostriedku národnej reformy.¹⁶³

Silná identifikácia s Japonskom pokračovala aj v post koloniálnej ére. Park obdivoval imperializmus a fašizmus v japonskom štýle. Argumentoval, že demokracia prinesie nielen pomalý ekonomický pokrok, ale aj sociálnu segregáciu a podkopanie národnej obrany. Prikláňal sa k byrokracii a vojenskému vedeniu štátu na obraz

¹⁵⁹ BRAZINSKY, Gregg A. From Pupil to Model

¹⁶⁰ LEE, Byeong-cheon. The Political Economy of Developmental Dictatorship (str. 45)

¹⁶¹ WESTEGARD, Howard. The Rise of South Korea During the Park Chung Hee Era

¹⁶² ECKERT, Carter J. Dějiny Koreje (str. 283)

¹⁶³ CHIN, Jung-kwon. The Dead Dictator's Society (str. 304)

japonských reforiem *Meiji*, kedy sa v Japonsku začala industrializácia a medzinárodný obchod¹⁶⁴ pod vedením silnej armády, ktorá tlačila na hospodársky rozvoj.¹⁶⁵

Okrem reforiem, ktoré zaviedla ústava *Yusin* inšpirovaná *Meiji*, existujú ďalšie dôkazy, že sa Park často prikláňal k japonským vzorom. Napríklad Parkovo hnutie „Nová dedina“ (viď str. 32) bola kópiou Farming Village Promotion Movement japonského generálneho guvernéra Ugakiho.¹⁶⁶

Japonské vzory na mobilizáciu administratívy a ekonomický rast značne ovplyvnili prezidenta Parka. Napriek tomu úloha Japonska v rozvoji Kórey nie je limitovaná na idealistické vplyvy. Japonsko bolo dôležitým faktorom v kórejskej tvorbe kapitálu v druhej polovici 60. Rokov. Zlomovým bodom bola normalizácia vzťahov medzi Japonskom a Južnou Kóreu v roku 1965. Zmluva bola u kórejského obyvateľstva veľmi nepopulárna z obavy návratu japonskej nadvlády, no jej výsledok bol pre ekonomiku pozitívny.¹⁶⁷

Podľa podmienok normalizačnej zmluvy sa japonská vláda zaviazala, že poskytne 300 miliónov dolárov v bezpodmienečných grantoch, 200 miliónov dolárov v pôžičkách s nízkymi úrokovými sadzbami a 100 miliónov v komerčných úveroch ako odškodnenie za japonský kolonializmus. Tieto peniaze významne dopomohli získať väčšiu autonómiu od USA a investovať do odvetví, na ktoré Spojené štáty odmietli poskytnúť financie.¹⁶⁸ To bol aj príklad oceliarní POSCO, ktoré sa po odmietnutí zo strany USA podarilo vybudovať vďaka finančnej pomoci z Japonska.¹⁶⁹

Uzavretie zmluvy, ktoré zviazalo Kóreu s rastúcou ekonomickou sieťou Japonska, umožnilo Kórei dodávať tovar na japonský trh a obchod medzi oboma krajinami sa rozšíril natoľko, že Japonsko predbehlo USA v množstve priamych investícií. Japonsko sa mohlo stať najväčším exportným trhom pre Kóreu aj vďaka svojej blízkosti. Výhody, ktoré plynú z rovnakého časového pásma, v ktorom sa obe krajiny nachádzajú a necelých 2 hodín letu, ktorý spája Soul a Tokio sú značné. Zároveň došlo k rozšíreniu technologických a obchodných skúseností. Medzi rokmi 1962 až 1976 približne 60 %

¹⁶⁴ GOLDSTEIN, Joshua S., PEVEHOUSE, Jon C. *International Relations* (str. 405)

¹⁶⁵ QOMAR, Muhammad. *Park Chung-hee and The Economy of South Korea*

¹⁶⁶ CHIN, Jung-kwon. *The Dead Dictator's Society* (str. 304)

¹⁶⁷ LIE, John. *Han Unbound. The Political Economy of South Korea* (str. 59)

¹⁶⁸ BRAZINSKY, Gregg A. *From Pupil to Model*

¹⁶⁹ GRAHAM, Eduard M. *Reforming Korea's Industrial Conglomerates* (str. 28)

licenčných poplatkov za technológie smerovalo do Japonska a väčšina priemyselných odvetví a podnikov z nich výrazne profitovala.^{170 171}

¹⁷⁰ YUNG, Whee-rhee, ROSS-LARSON, Bruce, PURSELL, Garry. How Korea Did It (str. 65-79)

¹⁷¹ WESTEGARD, Howard. The Rise of South Korea During the Park Chung Hee Era

Záver

Táto práca skúmala hospodársky rozvoj Kórejskej republiky a úlohu, ktorú v ňom zohral Park Chung Hee. Kórea bola do roku 1945 kolóniou Japonska, a už v tomto čase sa podarilo položiť základy pre rozvoj ekonomiky. Tá však rástla pomaly, lebo sa sústredila hlavne japonské potreby. Ani po oslobodení a vytvorení suverénnej republiky sa novému prezidentovi Rhee Syngmanovi s pomocou od USA, a ani nasledujúcej demokratickej vláde nepodarilo ekonomiku efektívne naštartovať.

Park Chung Hee sa narodil v období japonskej okupácie a vyštudoval za učiteľa, no rozhodol sa stať vojakom v japonskej armáde. Dá sa predpokladať, že práve jeho pôsobenie v armáde ho významne ovplyvnilo. Existuje množstvo dôkazov, že Japonsko obdivoval a videl vzor v jeho rapídnom ekonomickom rozvoji v 19. storočí. Park sa dostal k moci prostredníctvom vojenského prevratu, ktorý si dal za úlohu ukončiť kórejskú chudobu, umocnenú kórejskou vojnou, a modernizovať hospodárstvo. Aby však dosiahol žiadaných cieľov čo najefektívnejšie, bolo obdobie jeho vlády poznačené aktívnym potláčaním demokracie a ľudských práv.

Vytvoril systém štátom riadeného hospodárstva, ktorý podrobne projektoval smerovanie a rast ekonomiky prostredníctvom 5-ročných plánov. Spoliehal sa pri tom na byrokratický aparát a rad inštitúcií ako bola napríklad Rada pre hospodárske plánovanie. Park razil politiku industrializácie založenú na exporte, a budovanie ťažkého a chemického priemyslu, ktorý sa mu podarilo rozvíjať strategickým spojenectvom s *chaebolmi*, ktoré sledovali vládne ciele výmenou za lacné úvery či preferenčné zákazky. Mnohým z nich, ako napríklad Hyundai a Samsung, sa podarilo zbohatnúť a vyrásť v dnes celosvetovo známe firmy. Ekonomický rast umožnila aj skutočnosť, že Kórea vstúpila do celosvetovej ekonomiky pomerne neskoro a mohla ťažiť z technológií a kapitálu, ktoré do nej prúdili z USA a tiež z Japonska po normalizačnej dohode v roku 1965.

Prudký rast kórejskej ekonomiky je bezpochyby Parkovým hlavným úspechom. Pomerne často sa však zaoberá otázkou, či by bola schopná Kórea obdobného rastu aj bez tak silnej vedúcej osobnosti. Chin Jung Kwon, významný kórejský profesor, poukazuje na rôzne negatíva spojené s Parkovou vládou. Tvrdí, že ujmy spôsobené diktatúrou výrazne prevyšujú výhody ekonomického rastu a že hospodársky vývoj bol ovplyvnený najmä vonkajšími faktormi, nad ktorými Park nemal kontrolu. Odsudzuje tiež skorumpovaný vzťah vlády s *chaebolmi* a vysoký pomer štátneho dlhu voči

vlastnému imaniu.¹⁷² V určitých bodoch sa dá s profesorom Kwonom súhlasiť. Nadmerná podpora *chaebolov* pokračovala aj po smrti Parka. Spoločnosti zostávali vo veľkej miere závislé na vládnych pôžičkách a ich nízka ziskovosť ich robila veľmi zraniteľnými voči ekonomickej recesii. Zdravie bankového systému naopak bolo závislé na životaschopnosti *chaebolov*, čo sa ukázalo byť časovanou bombou a skutočne sa stalo jedným z dôvodov vypuknutia finančnej krízy v roku 1997.¹⁷³

Avšak nesúhlasím s tvrdením, že ekonomický rast bol spôsobený hlavne vonkajšími faktormi. Som toho názoru, že Kórea by bez Parka nebola schopná tak významnej ekonomickej transformácie. Park Chung Hee bol v tomto procese nenahraditeľným účastníkom. Poskytol trufalú víziu rozvoja pre svoju krajinu a podnikol všetky kroky, ktoré sa mu zdali nevyhnutné, aby ju zrealizoval. Forma štátnej autonómie, ktorú zaviedol, umožnila rýchle politické a ekonomické rozhodnutia. Rovnako tak zavedenie štátom riadeného hospodárstva bol spôsob ako systematicky modernizovať ekonomiku. Park bol pragmatický a flexibilný. Snažil sa vyťažiť čo najviac zo zahraničných aj z domácich politík a svoje stratégie často upravoval podľa ekonomickej reality. Samotná propagácia exportu bola výsledkom úpravy politiky aj na základe rád, prijatých od amerických poradcov. Bez štátnej podpory by sa zrejme podniky zdráhali vyvážať za hranice na vlastnú päsť. V neposlednom rade to bolo Parkovo rozhodnutie budovať ťažký a chemický priemysel, ktorý dal Kórei možnosť vyrásť v modernú krajinu. Hoci tento krok mnohí ekonomickí experti neodporúčali, Park ho vytvorením spojenectva s *chaebolmi* dokázal uskutočniť.

Park Chung Hee zostáva napriek všetkým špekuláciám jednou z najvýraznejších a najrozporupnejších osobností kórejských dejín. V súčasnosti mu mnohí pripisujú zásluhy za vysokú životnú úroveň, no veľká časť Kórejcov ho odsudzuje za obrovské škody, ktoré napáchal na obyvateľstve v procese rozvoja. Negatívne dopady Parkovej vlády by sa síce nemali zľahčovať, no je evidentné, že inštitúcie, ktoré vybudoval, štátno-spoločenské vzťahy, ktoré sformoval a ekonomickú mašineriu, ktorú dal do pohybu, dopomohli Kórejskej republike v raste ekonomiky a majú dosah na kórejskú spoločnosť aj naďalej.

¹⁷² 황, 상익. 박정희 재평가 어떻게 볼 것인가?

¹⁷³ BALIÑO, Tomás J. T., UBIDE, Angel. Korean Financial Crisis of 1997

Resumé

This bachelor's thesis focuses on the topic of economic development in South Korea under the rule of president Park Chung Hee. The thesis deals with the political and economic background prior to this development as well as with the life of Park Chung Hee before he seized power in 1961. The main part of this thesis focuses on internal factors, such as 5-years economic plans, government policies, insitutions, state-business relations, and external factors presented by the roles of U.S.A and Japan in the process of Korea's economic development.

Key words: South Korea, Park Chung Hee, economy, economic development, industrialization, chaebol

Bibliografia

Knižné publikácie

AMSDEN, Alice H.: *Asia's Next Giant: South Korea and Late Industrialization*. NY: Oxford University Press; Revised edition, 1992. ISBN: 978-0195076035

BRAZINSKY, Gregg A.: *Democratization in South Korea*. In: SETH, Michael J. (Ed): *Routledge handbook of modern Korean history*. New York, NY: Routledge, 2016. ISBN 978-0-415-73931-3

ECKERT, Carter J., LEE, Ki-baik, LEW, Young Ick, ROBINSON, Michael, WAGNER, Edward W.: *Dějiny Koreje*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. Dějiny států. ISBN 80-7106-411-4

GOLDSTEIN, Joshua S., PEVEHOUSE, Jon C.: *International Relations*. Tenth edition. Pearson, 2013. ISBN: 978-0-205-97136-7

GRAHAM, Eduard M.: *Reforming Korea's Industrial Conglomerates*. Columbia University Press, 2003. ISBN: 9780881323375

HAN, Young-Sup: *The May Sixteenth Military Coup*. In: KIM, Byung-kook, VOGEL, Ezra F. (Eds): *The Park Chung Hee Era: the transformation of South Korea*. Harvard University Press, 2011. ISBN: 978-0-674-06106-4

HINTON, Harold C.: *Korea Under New Leadership. The Fifth Republic*. New York, NY: Praeger Publishers, 1983. ISBN: 0-03-063283-6

CHIN, Jung-kwon: *The Dead Dictator's Society*. In: LEE, Byeong-cheon (Ed): *Developmental Dictatorship and the Park Chung-hee Era. The Shaping of Modernity in the Republic of Korea*. Paramus, New Jersey: Homa & Sekey Books, 2003. ISBN: 1-9310907-35-8

CHO, Young-chol.: *The Chaebol Regime and the Developmental Coalition of Domination*. In: LEE, Byeong-cheon (Ed): *Developmental Dictatorship and the Park Chung-hee Era. The Shaping of Modernity in the Republic of Korea*. Paramus, New Jersey: Homa & Sekey Books, 2003. ISBN: 1-9310907-35-8

KEON, Michael: *Korean Phoenix. A Nation from the Ashes*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall International, 1997 ISBN 0-13-516823-6

KIM, Byung-Kook: *The Leviathan: Economic Bureaucracy under Park*. In: KIM, Byung-kook, VOGEL, Ezra F. (Eds): *The Park Chung Hee Era: the transformation of South Korea*. Harvard University Press, 2011. ISBN: 978-0-674-06106-4

KIM, Dal Hyun: *Korea's Five-Year Economic Development Plans: Targets, Performance and Overall Assessment*. In: SUNG, Keuk-je (Ed): *Development*

- Experience of the Korean Economy. Seoul: Kyung Hee University Press, 2010. ISBN 978-89-8222-355-6
- KIM, Dal Hyun: *The Expansion of Kores's Private Business and the Role of Entrepreneurship*. In: SUNG, Keuk-je (Ed): Development Experience of the Korean Economy. Seoul: Kyung Hee University Press, 2010. ISBN 978-89-8222-355-6
- KIM, Eun Mee, PARK, Gil Sung: *The Chaebol* In: KIM, Byung-kook, VOGEL, Ezra F. (Eds): The Park Chung Hee Era: the transformation of South Korea. Harvard University Press, 2011. ISBN: 978-0-674-06106-4
- KIM, Hyung A.: *Korea's Development under Park Chung Hee: Rapid Industrialization, 1961-79*. NY: Routledge, 2003. ISBN: 978-0415323291
- KIM, Se-jin: *The Politics of Military Revolution in Korea*. Charlotte, N. C.: The University of North Carolina Press, 1971. ISBN 0-8078-1168-8
- LEE, Byeong-cheon: *The Political Economy of Developmental Dictatorship*. In: LEE, Byeong-cheon (Ed): Developmental Dictatorship and the Park Chung-hee Era. The Shaping of Modernity in the Republic of Korea. Paramus, New Jersey: Homa & Sekey Books, 2003. ISBN: 1-9310907-35-8
- LEW, Seok Choon: *The Korean Economic Development Path*. London: Palgrave Macmillan, 2013. ISBN: 978-1-137-35972-8
- LIE, John: *Han Unbound. The Political Economy of South Korea*. Stanford University Press, 1998. ISBN: 0-8047-3055-5
- LIM, Hyun-Chin: *Dependent Development in Korea, 1963-1979*. Seoul: Seoul National University Press, 1985. Koren studies series no.8
- OH, Ingyu, JUN, Hannah: *Economic Miracle. From post-war reconstruction to post-crisis affluence*. In: SETH, Michael J. (Ed): Routledge hanbook of modern Korean history. New York, NY: Routledge, 2016. ISBN 978-0-415-73931-3
- RHYU, Sang-young, LEW, Seok-jin: Pohang Iron & Steel Company. In: KIM, Byung-kook, VOGEL, Ezra F. (Eds): The Park Chung Hee Era: the transformation of South Korea. Harvard University Press, 2011. ISBN: 978-0-674-06106-4
- SMITH, H.: *Industry policy in Taiwan and Korea in the 1980s*. UK: Edward Elgar, 2000. ISBN: 9781840642490
- SONG, Byung-Nak: *The Rise of the Korean Economy*. Oxford University Press; Updated edition, 1994. ISBN: 978-0195867589
- SULLIVAN, John. *Two Koreas – One Future?: A Report Prepared for the American Friends Service Commitee*. University Press of America, 1987. ISBN: 0819160490

SUNG, Keuk-je. *Was There an Economic Miracle in Korea?* In: SUNG, Keuk-je (Ed): *Development Experience of the Korean Economy*. Seoul: Kyung Hee University Press, 2010. ISBN 978-89-8222-355-6

TUCKER, Spencer C., PIERPAOLI, Paul G. Jr. (Eds): *The Encyclopedia of the Korean War: A Political, Social and Military History*. 2nd edition. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, LLC, 2010. ISBN 978-1-85109-850-7

WOO, Jung-woo. *Race to the Swift: State and Finance in the Industrialization of Korea*. NY: Columbia University Press, 1992. ISBN: 9780231071475

YUNG, Whee-rhee, ROSS-LARSON, Bruce, PURSELL, Garry: *How Korea Did It: From Economic Basket Case to Successful Development Strategy in the 1960s and 1970s*. Washington D.C.: The International Bank for Reconstruction and Development, Second Edition 2010. ISBN: 978-89-255-4038-2

Odborné články

BRAZINSKY, Gregg A. From Pupil to Model: South Korea and American Development Policy during the Early Park Chung Hee Era. *Diplomatic History*, 2005, **29**(1), 83-115. DOI: 10.1111/j.1467-7709.2005.00460.x

HARVIE, Charles, LEE, Hyun-hoon.: Export-led Industrialization and Growth: Korea's Economic miracle, 1962-1989. *Australian Economic History Review*, 2003, **43**(3), 256-286. ISSN 0004-8992

LIM, Wonhyuk.: Chaebol and Industrial Policy in Korea. *Asian Economic Policy Review*,. 2012, **7**(1), 69-86. DOI: 10.1111/j.1748-3131.2012.01218.x

SETH. Michael J.: South Korea's Economic Development, 1948-1996. *Oxford Research Encyclopedia of Asian History*, 2017. DOI: 10.1093/acrefore/9780190277727.013.271

NOLAND, Marcus. Korea's Growth Performance: Past and Future. *Asian Economic Policy Review*, 2012, **7**(1), 20-42. DOI: 10.1111/j.1748-3131.2012.01212.x

Internetové zdroje

BALIÑO, Tomás J. T., UBIDE, Angel. Korean Financial Crisis of 1997 – A Strategy of Financial Sector Reform [online]. 1999. [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/1999/wp9928.pdf>

BRAZINKY, Gregg A. Park Chung Hee [online]. [cit. 2019-01-07]. Dostupné z: <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/resource/modern-korean-history-portal/park-chung-hee?fbclid=IwAR3kx1MhL50gyIorb4I0LRPCUC5aNAZWm8WfMlgBHvP8x4Tr3uCUzJMemg>

GENZOR, Jozef. Kórejská vojna: prvý horúci konflikt studenej vojny [online]. 21. 1. 2019. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: http://www.historickarevue.com/clanok/korean_war

CHO, Philip. Economic Development of South Korea under Park Chung Hee (1961-79) [online]. 20. 3. 2011. [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.slideshare.net/noblepylon/economic-development-of-south-korea-under-park-chung-hee-196179-7328748>

KIM, Kwan S. The Korean Miracle (1962-1980) Revisited: Myth and Realities in Strategy and Development [online]. 1991. [cit. 2019-03-28]. Dostupné z: https://kellogg.nd.edu/sites/default/files/old_files/documents/166_0.pdf

KOO, Yangmi. Evolution of Industrial Policies and Economic Growth in Korea: Challenges, Crises and Responses [online]. [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: <http://revel.unice.fr/eriep/index.html?id=3598>

KOTRA. History [online] [cit. 2019-04-26]. Dostupné z: <http://www.kotra.or.kr/foreign/kotra/KHENKT160M.html>

MOON, Seungsook, The Cultural Politics of Remembering Park Chung Hee. *The Asia-Pacific Journal*, 2009, 7(19). Dostupné z: <https://apjjf.org/-Seungsook-Moon/3140/article.html>

QOMAR, Muhammad. Park Chung-hee and The Economy of South Korea [online]. 2014 [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: https://www.academia.edu/5057806/PARK_CHUNG-HEE_AND_THE_ECONOMY_OF_SOUTH_KOREA

WESTEGARD, Howard. The Rise of South Korea During the Park Chung Hee Era: 1961-1979 [online]. 20. 11. 2013 [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: https://www.academia.edu/5538806/The_Rise_of_South_Korea_During_the_Park_Chung_Hee_Era_-_Academia_Upload_Version

Kórejské internetové zdroje

조선일보 & Chosun.com. [박정희의 생애] "내 무덤에 침을 뱉어라!"...(77) [online]. 8. 1. 1998 [cit. 2019-01-08]. Dostupné z: http://news.chosun.com/svc/content_view/content_view.html?contid=1998010870352

조갑제. 박정희와 그의 시대(2) - 불운과 불만의 계절(4) [online]. 30. 3. 2003 [cit. 2019-01-11]. Dostupné z: https://www.chogabje.com/board/view.asp?C_IDX=9211&C_CC=AP

손병관. 박정희의 일본군 병적기록 60년만에 '햇빛' [online]. 2. 2. 2005 [cit. 2019-01-10]. Dostupné z: http://www.ohmynews.com/NWS_Web/view/at_pg.aspx?cntn_cd=A0000235616

문일석. "박정희, 군인시절에 남로당 프락치였다" [online]. 23. 6. 2006 [cit. 2019-01-11]. Dostupné z: http://www.breaknews.com/sub_read.html?uid=43071§ion=section1

Web.archive.org. 대구사범학교 입학 [online]. 24. 9. 2015 [cit. 2019-01-08]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20150924081413/http://www.presidentpark.or.kr/pages/sub.jsp?menuIdx=39#>

Namu.wiki. 김호남 [online]. [cit. 2019-01-08]. Dostupné z: <https://namu.wiki/w/%EA%B9%80%ED%98%B8%EB%82%A8>

조현걸. 박정희 [online]. 13. 3. 2014 [cit. 2019-01-08]. Dostupné z: http://gumi.grandculture.net/Contents?local=gumi&dataType=01&contents_id=GC01202968

정운현. "박정희 동거녀 이현란, 아들 낳았다" [online]. 16. 5. 2011 [cit. 2019-01-11]. Dostupné z: <https://news.naver.com/main/read.nhn?mode=LSD&mid=sec&sid1=100&oid=047&aid=0001980664>

황, 상익, dir. "박정희 재평가 어떻게 볼 것인가?" 황상익의 쟁점토론 난장. 민중의 소리. 23. 7. 2004. YouTube. Google, 박정희 난장토론 (진중권 교수) 01/03 [online]. 28. 12. 2008. [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=HNkegoYz0Dk>